

■ اؤتمیشده تعلیم آلیش و سواد اؤرگه نیش آسان بؤلمه گن و فقط یوقاری طبقه گه منسوب یا مادی تماندن تأمینلنگن عایله لر گینه، اؤز فرزندلریگه تعلیم آلیش فرصتلر و امکانتیلرینی یره تیپ بیره آلگنی و قوی طبقه لر فرزندى عموماً و قیزلری خصوصاً بو امکانتیگه اېگه بؤلمه گنلیگی؛

■ یوقاری طبقه لرده هم البته جمعیت نینگ قالاقلیگی سببلی، قیزلر و عیاللرنی مدرسه و مکتبلرگه ییباریش یا خصوصی اېرکک استادنای اویگه چقیریش نینگ عیب سنه لیشی؛

■ جمعیت قالاقلیگی سببلی، استعداد و سواد اېگه سی بؤلگن عیاللرنینگ یا شعر و بشقه ادبی و هنری فعالیتلرگه قۇشیلمس لیکلری و یا اگر بو فعالیتلرنی قیلگن بؤلسه لر هم، اونى آشکار قیله آلمه گنلیکلری؛

■ شاعر، ادیب، عالم و هنرمند عیاللرنینگ آتینی تیگه آلیش یا تذکره لرده ذکر اېتیش، جمعیت عنعنه لریگه تۇغری کېلمسلیگی سببلی، اولرنینگ آتی و اثرلری، تذکره لرگه کیریتیلمه گنلیگی؛

■ چاپ صنعتی اختراع بؤلگنیدن آلدین، کتابت و دېوان توزیش، اینیقسه نسخه لر کؤچیریش قیینلیگی، همده قیمتلیگی، کؤپ شاعرلرنینگ اثرلری یۇقالگنیگه سبب بؤلگنیگه گواهیمیز. اوزاق اؤتمیشدن 20 نچی عصرگچه، یا شاهلر و شاهزاده لر اثرلری، یا شاهلر و شاهزاده لر حمایت قیلگن شاعر و ادیبلرنینگ اثرلری خطاطلر و تذهیبچیلر آرقه لی کتابت و تذهیب قیلینب، ییزگچه یتیب کېلگنی؛

■ و بشقه سببلر و عامللر.

اما بو اؤرینده تورک سلاله لری نینگ خدمتلری، علیحده تأکیدگه ارزىگولی دیر. جهان مدنیت تاریخی، اینیقسه اسلام و شرق دولتلری تاریخیگه نظر تشلنسه، امیرتېمور کؤره گان امپراتورلیگی و اونینگ دوامچیلری تېموریلر و بابریلرچه، هېچ بیر دولت و سلاله عیاللرگه شونچه لیک حرمت کؤرسه تیپ، حق - حقوق بېرمه گن دېسک، مبالغه بؤلمه یدی.

امیر تېمور و تېموریلردن آلدین هم بویوک سلطانلر و دولتلر اؤتگن؛ مثال اوچون: سلجوقیلر و غزنویلر دوریده علم و مدنیت جوده هم رواجلنیبکېتدی؛ اما او و بشقه دورلرنینگ سیاست، مدنیت و تاریخی، عموماً آلگنده اېرککلرگه خاص دور سنه له دی، اینیقسه قوریلش، علم، صنعت و ادبیات ساحه سیده عیاللرنینگ مهم اؤرنی و حصه سینى کؤرالمه یمیز.

خوارزمشاهلر دوریده تورکان خاتون سیاسی جهتدن کتّه شهرتگه اېگه بؤلسه - ده، افسوس که بو شهرت نینگ سلبی تمانلری کؤپراق کؤزگه

اولوغ تېنگری آتی ییلن

کیریش سؤز

افغانستان و عموماً آلگنده شرق مملکتلری ادبیات تاریخی، اېرککلر ادبیاتی تاریخی دیر. هر بیر ادبیات تاریخی (دری، پشتو، اؤزبېک...) ده فقط و فقط اېرکک شاعرلر، تاریخچیلر، تذکره چیلر، موسیقی چیلر، تصوف و علم ساحه لریده آت قازانگلر نامینی اوچره ته میز و اگر بیرار - ایکیرار عیال آتینی اوچره - تسک هم، اولرنینگ ادبی، هنری و علمی سیمالری اونچه لیک یاریتیلمه گن؛ اثرلردن کؤپراق نمونه لر کېلتیریلمه گن و حیات یا بیوگرافیلری انیق یازیلمه - گنلیگینی کؤره میز. بو حال البته اچینرلی دیر؛ بیراق بو، اوزاق اؤتمیشلردن حاضرگچه عیاللردن، اینیقسه اؤزبېک عیاللردن شاعر، یازوویچی، تاریخچی، علم، عرفان، هنر و فرهنگ نینگ بشقه ترماقلریده قلم تېبره تگن عیاللر بؤلمه گن دېگنی اېمس!

اېندی، اگر بو حال نینگ سببلری یا که دلایلرینی ایزلماقچی بؤلسک، انچه دلایلر و عامللرنی تاپیش ممکن. ییزنینگچه قویده گیلرنی، سببلردن سبب و عامللردن عامل دېیش ممکن:

■ تبعیضی جمعیتده عیاللرگه نسبتاً اېرککلر و اؤغیل باله لرگه کؤپراق اعتبار بېریلیش، اولرگه تعلیم آلیش اوچون مادی و معنوی امکاملرنی یره تیپ بېریش؛

تشلندى. شونينگدېک، هندوستانده گى تورک سلاله لريدن شمس الدين ايلتميش يا اېل تتميش نينگ دانا قیزی «رضيه سلطانه» تاريخده منگو ايز قالدیرگن بۇلسه - ده، بیراق بولر، اۇشه دورلر نينگ استتنا و جوده سناقلى مشهور عياللىرى دیر. حال بو که تېموریلر و بابریلر دوریده، هر ساحه ده عياللر و ابرککلرنی يانمه - يان کۆره میز. علم و صنعت، شعر و ادبیات، سیاست و قوریلش ساحه لریده عياللر نينگ اۇرنی جوده مهم و يوکسک بۇلگن لیگیگه، اۇشه دورده یازیلگن برچه تاریخلر گواھلیک بېریب تورییدی.

مشهور تاریخچی ابن بطوطه 15 - عصر (9 هـ) ده هرات گه سفر قیلیب، بو شهر نينگ علمی و مدنی محیطینی، اینقسه مدنیت رواجی و کسب - هنر گللیشى و يوکسه لیشیگه عياللر نينگ قۇشگن حصه لرنی یقیندن کۆریب، دولت و مدنیت ایشلریده تېموری عياللر نينگ اۇرنی ابرککلردن کۆپراق اېکن دې - یازهدى¹.

جوده عجبلىرلى شو که، تېموریلردن آلدینگی دورلرده بیرار عيال نامینی اوچرە تیش اوچون کۆپ تاریخلرنی ورقلش و قیدیریش کپرەک بۇلسه - ده، بیرگینه بابرنامه ده 74 عيال کیشی نينگ آتی جوده حرمت و احترام بیلن تیلگه آینه دی، او هم فقط بیر بار اېمس، بلکه بات - بات و تورلی حادثه - واقعه لرگه باغلیق بۇلگن حاللرده، چنانکه شو 74 عيال نينگ آتی 230 قتله ذکر ایتیله - دی.

بابردن کپینگی تاریخچیلر هم بابریلر دولتیده عياللر نينگ رۇلى و حرمتینی کۆرگن حالده، اؤز تذکره و تاریخلریده عياللر نامینی جوده حرمت بیلن ذکر ایتیب، اولرگه تېگیشلی حقیقتلر و واقعه لرنی بیان قیلهدیلر. گلبدن بېگیم نينگ «همايون نامه» اثری، شو نقطه نظرده جوده مراقلی و اعتبارگه لایق دیر. تېموریلر و بابریلر دوری و اوندن آلدینگی، همده کپینگی دورلر نينگ بونداق کتە فرقى بیزینگیچه امیر تېمور و اولادلری نينگ يوکسک مدنیتی و کپنگ دنیا قره شیهگه باغلیق. امیر تېمور عمری نينگ کتە قسمی، اوروشلرده اؤتدی؛ اما او، اوروشلر اؤرتە سیده گى کپچیک فراغت دملریدن هم، یورتگه قیتیب، بیر - ایکی ییل دم آلیش و کپینگی رېجه لر اوچون تیارگریک کۆریش فرصتلریده هم، تاریخلر نينگ گواھلیگیچه، همیشه عالمر بیلن مجلسلر قوریب، اولر بیلن بحث و مناظره لر قیلیب، اؤز بیلیم و تجربه سینی آرتتیرگن.

او، کۆپ اوروشلرده، فرزندلرنی آلیب بارگن بۇلسه - ده، اولر نينگ تعلیم و تربیه سیدن غافل بۇلمه گن. دوری نينگ اېنگ مشهور عالمرلرنی فرزندلری تعلیمی اوچون تلنه گن و هر یپردن علمی و ادبی کتابلرنی تۇپلب، اولرنی فرزندلری استفاده سیگه قۇیگن. نتیجه ده، اونینگ اؤغیل و قیز فرزندلری عالی معلوماتلی بۇلیب، شو بیلن بیرگه دنیا قره شلری هم گېنگه ییب، عياللرگه و حیاتگه نسبتاً قره شلری هم تاباره ایجابی تمانگه اؤزگریب کپتگن.

تېموریلر دوریده، عياللر نه فقط سیاست و مملکت اداره سیده، بلکه اوروشلرده هم يانمه - يان تۇرگنلر. ابن عربشاه اؤزی نينگ «عجایب المقدور فی اخبار تېمور» ناملی کتابیده بو حقدە شونداق قیزیقلى معلوماتنی یازهدى: "امیر تېمور قۇشینیده کۆپ عياللر بار اېدی. اولر، اوروش میدانی غوغاسی و جنگچی عسکرلر هياھوسینی خوش کۆرردیلر. جنگچی ابرکک عسکرلردن کمچیلیک جایلری یۇق اېدی. اوروش میدانیده ابرککلر دېک قلیچ و نیزه دن فایدەلنر اېدیلر، اولردن بیرار کیشیسی حامله بۇلسه، توغیش پیتی یېتگنده، بشقه لرگه سېزدیرمەى، یۇلدن چپتگه چیقیب، آتدن توشیب، بشقه لر یاردمی سیز فرزندینی دنیاگه کپلتیریب، اونى اؤره ب آگگدن سۇنگ، آنگه مینیب، قۇشین آرتیدن باریب قۇشیلردى."²

امیر تېمور سفرده بۇلسه، اونینگ عياللری، اینقسه سرای ملک خانیم مملکت اداره سی، فرزندلر تربیه سی و یورتیده بۇله یاتگن قوریلش ایشلریگه باش - قاش بۇلیب تورر اېدی. امیر تېمور زوجە لری سرای ملک خانیم و تومان آغا، شاهرخ میرزا نينگ زوجە سی گوهرشاد بېگیم، خلیل سلطان نينگ زوجە سی شادملک خانیم، سلطان حسین میرزانينگ آنه سی فیروزه بېگیم و زوجە سی خدیجه بېگیم، جهانگیر میرزا و میرانشاه میرزانينگ زوجە سی سېوین بېکه "خانزاده بېگیم"، بابر نينگ اولوغ آنه سی اېسن دولت بېگیم، آنه سی قوتلوق نگار خانیم، اېگاچسی خانزاده بېگیم، سوپوکلی زوجە سی ماهیم بېگیم، کامران میرزا نينگ قیزی گلرخ بېگیم، جهانگیر "سلیم شاه" نينگ زوجە سی نورجهان بېگیم و بشقه زوجە لری حیات النسا بېگیم، فناء النسا بېگیم و دلارام بېگیم، شاه جهان نينگ زوجە سی ارجمندبانو بېگیم (ممتاز محل) و قیزی جهان آرا بېگیم، اورنگزب قیزی زبب النسا بېگیم و شونگه اؤخشش ینه قنچە دن قنچە تدبیرلی، عقل - دکاوتلی، دولت، علم و مدنیتگه اؤز حصه سینی قۇشگن عياللر آتینی

2- ابن عربشاه، عجایب المقدور فی اخبار تېمور، M.A. نجاتی ترجمه سی، علمی و فرهنگى نشریات، تهران:

1994- ییل، 324- بیت.

1- فرهنگ (مجله)، 1- ییل، کابل: 1383 هـ.، 1-2 سان، 7- بیت.

6 ■ دكتور شفيقه يارقين

و اوروشلرگه سبب بۇلدى. بو واقعهلرنى ملا كامى سبزواری «فتحنامه نورجهان بېگيم» ناملى اثریده ثبت اېتگن.⁴ شعرلريدن بير نمونه:

ايك تاله لرى ■ 5

تيلگه آيش و اولر حقيده كۇپ صفحهلر يازيش ممكن؛ اما بو پيرده همهسى حقيده گپيريش ممكن اېمس.

قوييده شعر و ادب ساحه لريده قلم تېبره تگن تېمورى عياللردن بير نېچه كيشينى قيسقهچه اېسلب اۋته ميز:

گلبدن بېگيم، "همايون نامه" اثرى مؤلفى، فقط تاريخچى اديب اېمس، بلكه يخشى گينه شاعر هم اېدى. اونينگ تاريخى اثرى «همايون نامه» جوده مهم بۇلگن ليگى اوچون تورلى منبعلر شو موضوعگه كۇپراق اورغو بېرگنلر؛ اما ايريم منبعلرده اونينگ شاعرليگى حقيده هم سۇز يوريتيلىب، شعرلريدن نمونه بيريگن؛ مثال اوچون "مجمع الغرايب" اتلى اثرده اونينگ بو بيتى قيد اېتيلگن:

هر پيرۋيى كه او با عاشق خود يار نيست
تو يقين ميدان كه هيچ از عمر برخوردار نيست
ترجمه:

هر پرى يوزلى كه اۋز معشوقى بېرله يار اېمس
عمریدن، بيلگيل يقين كيم، هيچ برخوردار اېمس³

كامران ميرزا نينگ قيزى گلرخ بېگيم هم آتهسى و باباسيدېك شاعر بۇلېب، اۋزیدن بير قنچه شعرلر قالدېرگن. قوييده گى بيت اوندن دېر:

هيچگه آن سرو گلرخسار بى اغيار نيست
راست بوده ست اين كه در عالم گل بيخار نيست
ترجمه:

هيچ قچان اول سرو گلرخسار، اېمس اغيارسيز
چين اېكن كيم بۇلمه گه ي عالمده بير گل، خارسيز

نورجهان بېگيم (مهراالنساء بېگيم) جهانگير (سليم شاه) نى اۋز فهم و فراستى، بديهه گۈيلگى، مجلس آرايگى و تورلى هنرلر و مهارتلى بيلن شونداق اېل (رام) قيلگن اېدى كه جهانگير اونينگ فكرينى سۈره مسدن بيرار ايشگه قۇل اورمسدى. اونينگ نامى سكه ده ضرب قيليگن، حتى كه فرمان (بويروغ) لرگه باسيله ديگن مهرده هم جهانگير نامى ياننده اونينگ اسمى يازيلگن اېدى. مملكت ايشلريگه تۇغريدن - تۇغرى اره لشگنى، بير قنچه نزاعلر

⁴ صفا، دكتور ذبيح الله، تاريخ ادبيات در ايران، 5- جلد، 1- قسم، فردوس نشرى، تهران: 1378- ييل، 381.

382، 459 - بيت لر

³ بو ترجمه و كېيىگى برچه ترجمهلر دكتور شفيقه يارقين دن دېر.

گشاد غنچه اگر از نسیم گلزار است
کلید قفل دل ما تبسم یار است
نه گل شناسد و نی رنگ و بو و عارض و زلف
دل کسی که به حسن و ادا گرفتار است
ترجمه:

گر نسیم اہسسہ چمنده، غنچه گلر آچیلر
قلبیمیز قلفی، تبسم قیلسه دلبر، آچیلر
کیم کہ ناز و حسن اسیری دور، آچیلمس خاطر
گلنی رنگ و عارضی یا مشک و عنبر آچیلر

او، شعرلریده مخفی تخلص قیلردی و جهانگیر میرزا بیلن بدیبه مشاعرہ لراؤتکزردی. جهانگیر رمضان آییده ینگى آینى آسمانده کورب، بو مصرعنى آیتیدى:

هلال عید بر اوج فلک هویدا شد
نورجهان در حال ایکنیچی مصرعنى بوندهی دبدی:
کلید میکده گم گشته بود، پیدا شد.

جهانگیرنینگ بشقه خاتینلری هم ادبیاتنى سبویب، گاهی شعر یازیب تورر اېکنلر. بیر کون جهانگیر بیر قلندر بیلن شطرنج اؤینه یدی. اؤزیگه ایشانگن پادشاه، قلندریننگ "پادشاه یوتقزسه، عیالریگه تېگیشلی جهان آرا، حیات آرا، دل آرا و فنا آرا باغلریدن بیرینی قلندرگه بېریشی کبره ک" دېگن شرطیگه کؤنه دی و حتی آق دانه لر، یعنی دستلبکی حرکتنى هم قلندرگه بېره دی. کؤپ وقت اؤتمه ی، جهانگیر وزیرینی قؤلندن چیره دی و بیر حرکتدن کبین مات بؤلشیشی انیق؛ اما حرکت جهانگیردن ابدی. شو وقتده تورت ملکه پرده آرتیدن بو اوییننى نظارت قیلیب تورگن، چونکه پادشاه یوتقزسه، اولرنینگ باغلریدن بیرى قلندرگه بېریشیشی ممکن ابدی.

نورجهان بېگیم "باغ جهان آرا"نى سقلب قالیش اوچون بونداق دېیدی:
تو پادشاه جهانی، جهان ز دست مده
که پادشاه جهان را جهان به کار آید
ملکه حیات النسا هم نازلنوب، تضرع قیله دی:
جهان خوش است، ولېکن حیات میباید
اگر حیات نباشد، جهان چه کار آید؟
ملکه فناءالنسا هم اولردن آرقه ده قالمه ی، دېیدی:
جهان و حیات چون همه بېوفاست
فنا را طلب کن که آخر فناست

اما ملکه دلارام قوییده گی بیت بیلن هم باغلرنی سقلب قاله دی، هم پادشاه نی مات بؤلشیدن قوتقزده دی:

شاه، دو رخ بده و دلارام را مده
فیل و پیاده پیش کنی، کشت اسپ و مات⁵

شاه جهان نینگ زوجه سی ارجمندبانو "ممتاز محل" هم حیاتیده دولت و سیاستده توتکن اؤرنی، هم وفاتیدن کبین اونگه دېب قوریلگن دنیا ده گی یگانه عشق و وفا سمبولی "تاج محل" اوچون جهان عیاللری آره سیده، اېنگ یوکسک نام و احترامگه اېگه.

شاه جهان، ممتاز محلدن 14 فرزند کوردی؛ اما بولر آره سیده داراشکوه، اورنگزېب و جهان آرا بېگیم لر علم و مدنیت، همده تصوف و عرفانگه قؤشگن حصه لری اوچون اجره لیب توره دلیر. جهان آرا بېگیم اول لری چشتیه طریقتیده ابدی؛ اما کبینراق اوکه سی داراشکوه بیلن فکرداشلیکده قادریه طریقتینی اختیار ایتیب، حضرت ملاشاهگه مرید بؤلدی. البته ملاشاه آسانلیگچه اونى مریدلیککه قبول اېتمه دی. بو حقده جهان آرا بېگیم قادریه طریقتی گه بېغیشیلب یازگن "صاحبیه" رساله سیده بو واقعه نی قوییده گیجه بیان اېته دی:

"مېن اخلاص و عقیده مکتوبلر یازیب، اونگه (ملاشاهگه) بېباردیم، حتی بیر بار اؤز قؤلیم بیلن نان و سبزی پیشیریب بېباردیم؛ اما او: "پادشاهلر بیلن ایشیم یوق" دېب، رد جوابینی بېردی. جسارت قیلیب، بو شعر نی یازیب بېباردیم:
گر میسر شود آن روی چو خورشید مرا
پادشاهی چه که دعوی خدایى بکنم

تېموریلر آسمانیده پارلاق یؤلدوز بؤلېب تورگن ینه بیر عیال، اورنگزېب نینگ عالمه و شاعره قیزی زب النساء بېگیم دیر. بو شاعره نینگ جوده گؤزهل شعرلری، یازگن فلسفی - عرفانی اثرلری، عقل - تدبیری، پاکیزه و تۇغرى حیات یولی هر عیالگه عبرت بؤلشگه ارزیدى.

اېندی حاضرگی زمان افغانستان عیال شاعرلری و قؤلینگیزده گی تؤولېم حقیده بیر - نېچه آغیز سؤز ایتیب اؤته میز:

افغانستان قلم اویوشمه سی، شاشیلینچ روشده، 2 - 3 اؤزبېکچه بدیعی اثرنى چاپ و نشر اېتماقچی بؤلدى. بونده، مصلحتلرگه کؤره اوچله اثرنى عیاللرگه تېگیشلی بؤلشیشی کؤزگه توتیلدى. بونینگ اوچون، بیرینچی بار عیاللیک

⁴ دلیل، حضرت قل، "شاعر دو روخ بده و دل آرام را مده" چاوش مجله، 5-4 - سان 1379 - بیل 81-82 بیت

تويغولرني اوز شعرلريده عكس ايتتىرگن و بو ايش بيلن، نه فقط اوز حياتي دوريده كۆپ قىيىنچىلىكلار كۆرگن، بلكه وفاتىدىن سۇنگ هم، جفا چىكىپ كېلە ياتگن اتاقلى شاعر، فروغ فرخزاد نىنگ بېش تۇپلمىدىن سىلنگن شعرلرنيگ اۆزبېكچە شعرى ترجمه لرى، استعدادلى شاعر جميله ايتارنىنگ شعر تۇپلمى تيار اېدى. قىسى يېرىنى چاپگه تاپشيرهى دېب، اۆيله نىب قالدېم. عيال شاعرلرئيمزنيگ تانيلمهى قالگنى مېنى ينگى بىر ايش قىلىشگه چارلهدى. فرصت جوده آز؛ يعنى فقط اؤن - يىگىرمه كون اېدى. ايشخانه و اويده قىلىنىشى ضرور بۇلگن ايشلر جوده كۆپ و تىقلىنىچ اېدى؛ اما عيال شاعرلرئيمزدن بىر سىلنمه تۇپلم توزيش اىستگى شونچەلىك كوچلى اېدى كه تون و كوننى بيلمهى، ايشگه كىردېم، اۆزيم بىلگن و تانىگن عيال شاعرلرگه قىتە - قىتە تىلفون قىلىپ، ايمىللر بىبارىب، كمىده اؤن - اؤن پرچه شعر، بيوگرافى و عكس بىبارىشلرئىنى التماس قىلديم؛ ايلگرى باسىلگن تۇپلملر همده بعضى دوستلرنيگ صمىمى كمكلرئىدىن فايده لنىب، قۇلنىگىزدهگى تۇپلم تيارلندى.

يوقارىده عياللرنيگ شعرلرى سقلنمه گنلىگى سببلرئىنى ايتىپ اۆتيلگن اېدى؛ اما اؤشه سببلرگه ينه بىر سببىنى قۇشماغىم كېرەك، بو اېسه، عيال شاعرلرئيمزنيگ اۆزلىگه ايشانمه گنلىكلرى يا كه پرواسىزلىكلرى دىر. شوباعث، اولرنيگ ايرىم لرىدىن بىر - ايكي پارچه شعردن آرتىقچە قۇلگه كىرىتە آلمه دىك.

قۇلنىگىزدهگى تۇپلم، انه شو قىيىنچىلىكلار بىلن تيارلنگن. مېن بو تۇپلمنى فقط شاعرلرنيگ شرح حالى و بىر - ايكي شعر نمونه لرى بىلن چېنتلمه دىم، نېگه كه حاضرگى اۆزبېك شعرلرئيمز اؤشه اېسكى قالب، اېسكى موضوع و مضمون، اېسكى تىل و اېسكى تشبیه لردن عبارت، حال بو كه بوتون دنياده هم، بىزنيگ يان قۇشنى لرىمىز اۆزبېكستان، تاجىكستان، ايران و بىز بىلن تىلداش و ايرقداش بۇلگن تركيه اولكه سىده هم شعر توشونچە سى انچه اۆزگرگن و ينگى هوا آچىق دېرەزەلردن اېسه باشلەگن. شونىنگ اوچون، حاضرگى اۆزبېك شعرئىمىز نىنگ احوالى، كمچىلىكلر و يوتوقلرئىنى آچىپ بېرىش و اېندى گىنه شعرگه قىزىققن و شعر يازە باشلەگن ياش استعدادلرئيمىزگه توشىنتىرىش بېرىشنى، كېرەك دېب تاپدېم.

بو تۇپلمده تىلش امكانىت آز اېدى، يعنى كبرا كىوان و جميله ايتار دن تشقرى، بشقه عزيز شاعرلرئيمزنيگ شعر تۇپلملرى يا كمىده اؤن - يىگىرمه پرچه خىلمه - خىل، يعنى تورلى وزنلر، تورلى فورم يا شكىللر، تورلى نوع يا توردەگى شعرلرى قۇلئيمىزده يۇق اېدى. شونىنگ اوچون بو تۇپلم، شاعرلرنيگ

اۆزلىرى بىبارگن يا هفته لىكلر و تۇپلملردن بىرتە - بىرتە بىغىلگن شعرلردن توزىلگن. البته اگر شاعرلرنيگ كۇپراق شعرلرى قۇلئيمىزده بۇلسه اېدى، تىلش امكانىتى هم كۇپه يىب، گۇزەل راق، مضمونلى راق و تىل، تصوير و تخیل نقطه نظرىدىن اۆرنك بۇلە دىگن شعرلر تۇپلمىنى توزيش ممكن بۇلردى.

عيال و اېركك شاعرلرئيمزنيگ شعرلريده بىرخىللىك هم، خىلمه - خىللىك هم موجود. مېن ايكله تمانىگه هم بىر آز تۇختە لىب اۆتيشنى فايده لى دېب بىله من و قويىده گىلرئىنى اۆز فكرىم و پىشنهادىم صفتيده تقدىم اېتە من. عزيز شاعرلرئيمز بولرئى غرض سىز و خالص بهالش حسايىگه آلېب، مېندن رنجىمه يدىلر دېگن اميدده من.

1 - بو گونگى اۆزبېك تىلئيمىزگه درى تىلى شونچەلىك اۆز تآثيرىنى اۆتكزگن كه، نه فقط درى سۆزلرئىنى هېچ اۆيله مسدن كۆپدن - كۆپ اۆزبېك تىلىگه قۇشىب - چىتېب گىپره مىز و يازە مىز؛ بلكه اۆزبېك تىلى دستورى و قاعده - سىنى بوزىب، درى تىلى دستورى و قاعده سىگه بۇى سۇندىرىشگه مجبور اېتە - مىز. بو حالنى اۆزبېك شعرئىمىزده هم قىتە - قىتە كۆرىش و اوچرە تىش نه فقط ممكن؛ بلكه عادى و عادتى بىر توسنى آگندېك كۆرىنەدى - افسوس!

حاضرگى اۆزبېك شاعرلرئيمىز - حتى كه بعضى مشهور و آت قازانگنلرى هم - گاهيده فارسچه اۆلىب، اۆزبېكچە سۆيله يدىلر. بو مېهم موضوعگه جوده سىاز قرەب، اونگه پروا قىلمه يدىلر. شونىنگ اوچون، اولرنيگ شعر دفتلرئىده درى تىلى نىنگ دستورى و نحوى قاعده لرىگه اساس لنىب يازىلگن بىتلر و حتى كه تۇلىق شعرلرئى اوچرە تىش ممكن.

2 - اۆزبېك شعرى نىنگ عمرىدىن يوزلرچە يىل اۆتېب، مىنگلر و يوزمىنگلرچە بىت شعر يازىلگندىن سۇنگ، ينگى تشبیه لرنى يره تىش آسان ايش اېمس ليگىنى هر بىر شاعر بىله دى و اۇقىمىشلى هر بىر اۇقووچى سېزەدى. شونىنگ اوچون بۇلسه كېرەك كه، حاضرگى شاعرلرئيمزنيگ شعرلريده ينگى تشبیه لر و استعاره لر كمدن - كم اوچرەب توره دى و حتى كه اوچاق (طياره) و موتر بۇله تورىب، كاروان و سارىان و ناقەدن، برق ياروتگىچى بۇله تورىب، چراغ و شمع دن، پست، تلگراف، تىلفون و انترنت بۇله تورىب، كېوتردن، ينگى سىمالر و آتلر بۇله تورىب، مجنون و لىلىلر، وامق و عذرالر، شىرىن و فرهادلردن تشبیه و سمبوللر يره تىش اوچون فايده لنه يدىلر.

3 - عروض وزنلرئىدىن چىقالمهى، ينگى وزنلر و حتى بىزنيگ اۆزبېك تىلئيمىز طبيعتىگه جوده ماس توشگن برماق يا هجا وزننى، اينىقسه خلقىمىزنيگ جوده باى آغزەكى شعر و ايجادلرى، همده وزن و قالبلرئىدىن فايده لنه يدىلر.

اچینرلی تمانی شونده که، انچه گینه شاعرلریمیز عروض وزنلرینی هم علمی بیلمس لیکلری سببلی، وزندن چیققلری، وتد و سبب لرنی المشتیرگن لری و بیر وزندن چیقیب، بشقه وزنگه اؤتنگلری، ملفوظ ه ع و الف لرنی وزنگه فدا قیلیشلرینی سبزمه ی قالدیلر.

4 - عیال شاعرلریمیز حالی هم ابرکک شاعرلرگه ابرگشیب، اولرنینگ سابه سی و تصویر ی بؤلیب کبلماقده لر. اولرنینگ کؤپلری اؤز کبچیمه لری، عیاللیک حسیات و هیجانلری، اؤز سبب لرنی چیققریش و ایتیشدن چؤچیب یا که عنعنه دن چیقالمه ی، ابرککلر تمانیدن عیاللرگه خاص قیلیب یره تیلگن اؤخشه تیشلر و سمبوللردن بملال فایده لنه دیلر. بونینگ اساسی دلیللردن بیر ی شو بؤلسه کبره ک که، عیال شاعرلر، ابرکک شاعرلر اثرلرینی اؤقیب، اؤشه شعرلر ارقه لی شعر و ادبیات بیلن تانیشب کبگنلر. بو اقمده ابرککلر قؤلله گن سؤزلر، اؤخشه تیشلر، استعاره لر، ترکیبلر، سیمالر، قهرمانلر و توغولر بیلن اولرنینگ آنگ و ذهنلری یوغریلگن و تؤلگن. شونینگ اوچون، کؤپلری نینگ شعرلریدن شاعرینگ آتی و تخلصی آلیب تشلنسه، بو شعرنی بیر عیال شاعر یره تگنیگه ایشانمه یدی کیشی.

قووانچلیسی شوکه، بیر نچه عیال شاعریمیز انچه دن بیر ی بو عنعنه نی بهادرلیک بیلن سیندیریب کبلماقده لر. جمیله ایثار و فرشته بگم شولر جمله سیدن بؤلیب، عینا بیر عیال نینگ ایچکی کبچیمه لری و حس - توغولرینی ددیلیلک و مهارت بیلن کویله ماقده لر. اېندی، بو گونگی عیال شاعرلریمیز، اینیقسه یاشلر بو اقمگه قوشیلب، ایجاد قیلیشلری کبره ک دیر. اېندی ابرککلرگه نستیا پری پیکر، آی، حلقه زلف، زلف تار - تار، گل یوزلی، نرگس کؤزلی کبی اؤخشه تیشلر، یوزیدن نقاب آلیشینی یالواریب تمنا قیلیش دوری اؤتدی. اېندی ینگ اؤخشه تیشلر، ینگ تصویرلر و ابرککلرگه خاص بؤلگن صفتلرینی کبتریش وقتی بیتیب کبلیدی. اگر عیاللر حالی هم اؤشه تکرارلنگن و اېسکرگن مردانه خیاللر و تصویرلرگه چؤکیب یورسه لر، ینگ، تینیق اقمیدن اجره لیب قالدیلر.

افسوس که بونده ی شعرلرینگ نمونه لری (اېرککچه سؤز و اؤخشه تیش) آز اېمس و جوده آز عیال شاعرلریمیز، عیاللدېک اؤلیب، عیاللدېک سؤیله دیلر. سیز عزیز اؤقووچیلر بو تؤولمده بیرینچی تورده گی شعرلرینگ هم؛ عیاللیک حسیاتی، گؤزه للیگی، جاذبه سی و مبین توغولری شونداققینه کؤرنیب تورگن شعرلرینگ گواهی هم بؤله سیز.

سؤنگگی سؤزیم شو که بو تؤولمگه کیریتیلگن اؤزبېک عیال شاعرلر نینگ آتی، افغانستان اؤزبېک عیال شاعرلری نینگ بیغیندیسسی یا برچه سی دېگنی اېمس. بیزینگ ینه بیر نچه عیال شاعرلریمیز بار که تورلی سببلرگه کؤره، شعرلرینی مېنگه بیارمه دیلر یا بیارالمه دیلر. البته کبگوسیده ینه کتته حتملی راق تؤولملر توزیش امکانی تاپیلیب قالر و فهرستدن قالگن شاعرلر و بو تؤولمگه اترلی و سناقلی شعرلری کیرگن شاعرلرینگ کؤپراق شعرلری هم اؤرین آلر.

بو تؤولمده برچه شاعرلرینگ شعرلری، تېکشیریلمه دی. کبرا کیوان و جمیله ایثار لرینگ، اؤزبېک عیال شاعرلریمیز آره سیده دېوانلری نشر اېتیلگن - لیگی و فرشته بگم نینگ کؤپ شعرلری مطبوعات همده انترنیت ترماقلا ریده ایزچیل نشر اېتیلگنی اوچون علیحده اورغو بېریلدی.

بو تؤولمده 21 کیشی اؤزبېک عیال شاعرلری کیریتیلگن. تؤولم عنعنوی یوسونده توزیلمه گن؛ بلکه نوایی حضرتلری «مجالس النفایس» تذکره سینی ایریم خصوصیتلرگه کؤره سکیز مجلسگه بؤلگنیدېک، بیز هم اوشبو تذکره نی اوچ بؤولیمگه بؤلیدک:

بیرینچی بؤولیم، دېوان یا شعر تؤولملری باسیلیب چیققن، قاله بېرسه کؤپ بیتلردن بیری شعر یازیب، نشر اېتیب کبلیه یاتگن شاعرلر؛
ایکینچی بؤولیم، 20 - 30 ییلدن بویان شعر یازیب کبگن؛ بیراق دېوان توزمه گن شاعرلر؛

اوچینچی بؤولیم، سؤنگگی ییللرده، انده - سانده شعر یازیب کبگن شاعرلر.

بو تؤولم افغانستان اؤزبېک ادبیات تاریخیده عیاللرینگ خاص تذکره سی بؤلگنلیگی اوچون ایلك ایش سنه له دی.

بو تؤولمینی تیارلشده مېنگه یاردم کورستگن تورموش اورتاغیم محمد حلیم یارقین، عزیز دوستلریم، مهریه مهری، محمد یحیی حفیظی جوزجانی، محمد کاظم امینی و بشقه لرگه اؤز متتدارچیلیگیمینی اظهار اېتمه من. تېنگری تعالی همه میزگه اؤز تیلیمیز و اېلیمیزگه خدمت قیلیش فیضینی نصیب اېتسین. آمین یا رب العالمین.

سرمحقق معاونی دکتور شفیقه یارقین

کابل: نور آبی، 2009/ 1388

منبعلر:

- 1 - ابن عربشاه، عجایب المقدور فی اخبار تیمور، ام. ای. نجاتی ترجمه سی، علمی و فرهنگی نشریات شرکتی، تهران: 1994 - بیل.
- 2 - بابر، ظہیرالدین محمد، بابرنامہ، ایچی مانو (نشرگہ تیارلاوچی)، کیوتو: 1995 - بیل.
- 3 - ہاشمی سندیلوی، شیخ احمد علی خان، محزن الغرایب، دکتور م. باقر اہتمامی بیلن، 4 - جلد، اسلام آباد: 1371ھ. بیل.
- 4 - صفا، دکتور ذبیح اللہ، تاریخ ادبیات در ایران، 5 - جلد، 1 - قسم، فردوس نشری، تهران: 1378 - بیل.
- 5 - فرهنگ (مجلہ)، 11 - بیل، 12 - سان، کابل: 2003 - بیل.
- 6 - چاووش (مجلہ)، 4 - 5 - سان، 1379 - بیل.
- 7 - یولدوز (ہفتہ لیک)، ایریم سانلری.

دکتور شفیه یارقین

- دکتور شفیه یارقین 1333 ییلی، قوس آی نینگ 3 نچی کونی سرپل شهریده توغیلدی. 1351 ییلی مکتب، 1355 ییلی پوهنتون نی بیتیریب، 1998 م. ییلی تیل شناسلیک و ادبیاتشناس لیکده دکتورلیک دیپلومینی آلدی.
- او افغانستان ملی رادیو - تلویزیونیده ادبیات مدیری، افغانستان علوم اکادمیسیده اسناد و ارتباط ریسی، ملی شورانینگ سنا مجلسیده نشرات عمومی ریسی، جوزجان ولایتی نینگ فرهنگی مشاوری، جوزجان خاتین - قیزلر شوراسی ریسی، جوزجان عالی تحصیلات مؤسسیده استاد، عیالرز وزیرلیگیده مسلکی معین، اوزبکستان علوم اکادمیسیده کته علمی عضو بولیب ایشلدهدی. حاضر معارف وزیرلیگیده تعلیمی نصاب مشاوری، علمی شؤرا ریسی و عین حالده «تربیت» مجله سی مسؤل مدیری هم دیر.
- اونینگ (26) ته کتاب و رساله سی، (300) دن آرتیق مقاله، شعر و داستانلری اوزبک و دری تیللریده اولکه و چیت اهل مطبوعاتیده نشر ایتیلگن. قوییده اونینگ چاپ ایتیلگن کتابلرینی اوقیسیز:
- (1) دېوان ظهیرالدین محمد بابر، (مفصل مقدمه، مقابله، تصحیح)، کابل: 1362.
  - (2) بابرگه ارمغان، (تدوین، مقدمه و اهتمام)، کابل: 1362.
  - (3) «نصاب الصبیان، استاد عظیمی، (مقدمه و اهتمام)، کابل: 1362.
  - (4) نادره و شعرهای او، (مفصل مقدمه، اهتمام)، کابل: 1368.

- (5) سیمای میر علیشیر نوایی (م. ح. یارقین بیلن بیرگه)، کابل: 1369.
- (6) بابر منگولیگی (م. ح. یارقین بیلن بیرگه)، شبرغان: 1372.
- (7) تورکی آتلا سؤزلیگی (م. ح. یارقین بیلن بیرگه)، شبرغان: 1376.
- (8) کامران میرزا نینگ حیاتی و ایجاددی میراثی، تاشکند: 1999م (دکتورلیک دیسیرتیشن نینگ قیسقه سی)
- (9) شاه غریب میرزا غریبی دېوانی، سیریلیک یازوویده، تاشکند: 2001م
- (10) «بابرنامه» نینگ افغانستان بولیمی دری ترجمه سی، افغانستان علوم اکادمی سی نشریاتی، کابل: 1386 (2007م)
- (11) «بابرنامه»، افغانستان بولیمی اوزبکچه متنی، افغانستان علوم اکادمی سی نشریاتی، کابل: 1386 (2007م)
- (12) «بابرنامه» (کابل واقعه لری) نینگ دری ترجمه سی، ایکینچی نشر، تشقی ایشلر وزیرلیگی نشریاتی، کابل: 1386 (2007م)
- (13) بابر دېوانی (کابل نشریگه تکمله)، تاشکند: 2004 م.
- (14) فرهنگ اوزبکی به فارسی، یکی جلدلیک، (م. ح. یارقین بیلن بیرگه)، تهران: 1386 (2007م)
- (15) مولانا رباعیلری، شعری ترجمه، کابل: 1386 (2007م)
- (16) نی تیلماجی (مثنوی معنوی حکایه لریدن نثری ترجمه)، کابل: 1386.
- (17) ینه کوریشگونچه (حکایه لر تؤولمی)، کابل: 1386.
- (18) در باره زبان، خط و فرهنگ نویسی تورکی (اوزبکی)، (م. ح. یارقین بیلن بیرگه)، کابل: 1385 (2006م)
- (19) دریا در گوهر (بابر نینگ تؤولیق دېوانی)، کابل: 1387.
- (20) آلیسدن بیر سبس (شعرلر تؤولمی)، کابل: حمل 1388.
- (21) قیته توغیلگن پری کویلهیدی (فروغ فرخزاد سیلنمه شعرلری نینگ اوزبکچه شعری ترجمه سی)، کابل: 1388.
- (22) کامران میرزا نینگ حیاتی و ایجاددی، (تؤولیق فارسجه و اوزبکچه تنقیدی متنی بیلن)، اعتصام باسمه خانه سی، کابل: 1388.
- (23) سبکیار، میرزا محمد قاسم قاضی زاده برق نینگ شعرلری تؤولمی، شفیه یارقین نینگ مقدمه و اهتمامی بیلن، افغان مسلکی باسمه خانه سی، کابل: 1388.
- (24) آب و آتش، محمد کریم ذره عظیمی نینگ دېوانی، شفیه یارقین نینگ اهتمامی بیلن، افغان مسلکی باسمه خانه سی، کابل: 1388.

25) یورەک سرلری، دکتور عبدالحکیم شرعی جوزجانی نینگ شعرلری تۈپلمی، شفیقه یارقین نینگ اهتمامی بیلن، افغان مسلکی باسمه خانە سی، کابل: 1388.

26) بهار آرزوسیده، جمیلە ایثار نینگ شعرلری تۈپلمی، شفیقه یارقین نینگ مقدمه و اهتمامی بیلن، افغانستان قلم انجمنی نشری، کابل: 1387.

27) ایپک تالە لری، قۇلینگیزدهگی کتاب. او، «بابر خلق ارا فوندى» نینگ آلتین مدالی، «حکیم ناصر خسرو» ادبی جایزه سی، «مجما» نینگ آزادلیک جایزه سی، ایران نینگ "فصل کتابی" جایزه - سی، غازی میربچه خان مدالی، اطلاعات و فرهنگ وزیرلیگی نینگ 3 مطبوعاتی جایزه لری، و بشقه بیر قطار مدال و جایزه لرنی آلیشگە ابریشگن. شفیقه یارقین بیر - نچه لویه جرگه لردە نماینده صفتیده، کۈپلەب علمی و فرهنگ انجمنلردە عضو همده بیر - قنچه ایچکی و تشقی خلق ارا علمی سینمار، کنفرانس و بیغینلردە فعال اشتراک ایتگن.

آلمان سرتاسرلیک ملی تلویزیونی شفیقه یارقین حیاتی و فعالیتلری حقیده قیسقه مستند بیر فیلم بره تیپ، اونى بیر - نچه قتله صنعی یۇلداش آرقه لی توتون دنیا ترقیتگن.

اونینگ «آلیس دن بیر سېس» ناملی اۈزبېکچە شعرلری تۈپلمی دکتور عبدالحکیم شرعی جوزجانی نینگ مفصل تقریظی بیلن 1388 ییلی، حمل آیدە باسیلیب چیقدی. بو اېسه، اونینگ ایلك سیلنمه شعرلری تۈپلمی دیر. ایکنچی اۈزبېکچە سیلنمه شعرلری تۈپلمی «اویغاق توشلر» نامی آستیده چاپگه تیار. قویده «آلیس دن بیر سېس» تۈپلمی گه دکتور شرعی جوزجانی بازگن تقریظ نینگ ابریم بۇلیم لرنی، شو تۈپلم و «اویغاق توشلر» تۈپلم لریدن شعرلری نمونه لرنی اۈقییسیز:

«آلیس دن بیر سېس» شعر تۈپلمی آنه تیلیمیزده یره تیگن ینگى بدیعی اثر

شفیقه یارقین بشقه کۈپ افغانستان اۈزبېک شاعرلری سینگری ذوالسانین شاعر صفتیده تورکی اۈزبېکی و درى تیللریده ایجاد قیلەدی. او، اۈز ایجادینی درى تیلده باشلگن بۇلسه هم، کپین راق آنه تیلى - اۈزبېک تیلىگه اۈتدی. هر ایکی تیلده اونینگ اساسی بېلگىسى (اونى اجره تیپ تورهدیگن خصوصیتی) شوندىن عبارت که او هر دایم بیر عیال صفتیده سۈز یوریتەدی، عیاللرگه خاص بۇلگن حسیات و تویغولرنی افاده لیدى، ابرککلرنیکیدن فرقلى اۈلەر اراق عیاللرنینگ روحی کپچینمه لری، ایچکی دنیاسی، حیات و طبیعتگه نسبتاً قره شلری و حادثه لر بۇییچه قضاوتلرنی ادبی خلاقییت بیلن عکس اېتتیره دی. افغانستان اۈزبېک شعریتیده شفیقه یارقین بیرینچی بۇلیب، جسارت بیلن بونده ی تصور و تخیل یولینی عیاللریمیزگه آچیب بېردى. بو ساحه ده اونینگ شعرلریدن ابریم مثاللرگه دقتینگیزنى قره ته من:

آشیانسیز آنه قوشلر دردینى بیلدیم انیق
تا که بۇلدیم غربت ایچره آشیانیمدن جدا

عشقیمده اۈزینگى ینه شیدا قیله کۈرمه
وصلیم نى تصورده تماشا قیله کۈرمه

ساچلریمدن تون چپچکلر عطرنی
آقیزیب، آقیزدی دریا سۇنگى عشق

مہندیک ینہ بیر دلبر فرزانه تاپیلمس
سپندبک ینہ بیر عاشق دہوانہ تاپیلمس
⊙

اؤزگہلرگہ شه قیزیدبک من، ولی
بندہ من عشقینگگہ سلطانیم مہنینگ
⊙

سپن یشیل بؤلی تہرہک، مہن نسترن
یشنہ ترمیز ایکیمیز گلزارنی
⊙

شکار اوچون دلہ - اؤرمان گہ بؤلہ آوارہ
نگاہینگ اؤقینی ات مہن ساری، شکارینگ من
برماق وزنی بدیعی ایجاد اوچون یخشی قولہ یلیکلر یرہ تیب بہرہدی.
اؤزبک تیلیدہ تصور و خیالی انیق افادہلش، اوپرا و دراماتیک اثرلر یازیش
اوچون اوندہ کبنگ امکانیتلر موجود. بیزلر اینیقسہ یاشلریمیز، آنہ تیلدہ
شعریتمیزنی رواجلتیریش اوچون عروض وزنلری بیلن بیرگہ برماق وزنلری
(هجایی وزنلری) و اق شعر ژانرلریدن ہم یتلری درجہدہ فایدہلنشیمیز لازم.
برماق وزنلریدہ شفیقہ یارقین یازکن شعرلر سیلیق و روان، نازک تخیل و
تصور و ینگی اتمہلر و شاعرانہ افادہلر بیلن بای. «آلیسدن بیر سبس» تۆپلمیدہ
بیگیمہ بيش شعر برماق، نیمايي و اق شعر ژانریدہ یازیلگن. قوییدہ اونینگ
ایجادیدن بیر نیچہ مثاللر:

بو شعریمنی سبنگہ یازہمن سبنگہ
ایلیق بیر بہارنینگ ایلیق تانگیدہ
قیزیل گل خیالی، سکوت سرلری
آقر بیر بولاقدبک قویاش آنگیدہ

حیاتیمنی سبن سبز تصور قیلیش
بہارنی چیچک سبز دہمکدیر مہنگہ
بو شعریمنی یازدی خیالینگ قؤلی
بو شعریمنی ساوغہ قیلایین سبنگہ

شونینگدبک «آنہ جان»، «نہگہ اہسلہمہدیم؟» پرچہ لریگہ قرہلسین.
شفیقہ یارقین افغانستان اؤزبک شعریتیدہ اق شعر قالبی رواجی اوچون
آلغہ قہملر تشلہدی. تۆپلمدہگی «طالع سبز گؤزل»، «فرزانہ نوایی گہ»، «صلح
اوچون کورہش»، «تیریک غزل»، «گلر بیرلیگی»، «سلام»، «بہگیم، سیزنی

نہگہ سبہمن؟»، «بخت قوشیغی»، «سبنی ساغینگنیمدہ» و اینیقسہ «آلیسدن
بیر سبس» شعرلری بو ساحہدہ ہم او بیر ملکہلی شاعر اہکنلیگینی کورستہدی.
او، اق شعر ژانریدہ شاعرانہ تصور و رمانتیک توغولرنی شکلتیریش اوچون
کبنگراق امکانیت تاپہدی و فکر جولانی اوچون اہرکین محیطاگہ اہگہ بؤلہدی.
«آلیسدن بیر سبس» دہب اتلگن شعرده ایجاد و ابتکارنینگ ینگی بیر
توری، چقور توغولر و یوکسک تخیل نینگ اؤزیکہ خاص بدیعی افادہسی کؤزگہ
تشلہدی. اوندہ شاعر آلیسدن ترقلہدیگن بیر سمبولینی یرہتہدی. اگر عنعنوی
شعردہ یلغوز کیشی نالیب، سؤیلہسہ و مظلوم ینگرہب ییغلہسہ، بو شعرده
یلغوزلیک نالیب سؤیلہیدی، مظلوملیک ینگرہب ییغلہیدی، جیم - جیتلیک
فریاد قیلہدی، آی و قویاش سجده گہ باش قوییب، یفاغلر تیترب سبیغینہدی.
بو سبس پیر و کؤکنی تیتربتہدیگن معجزہلی کوچگہ اہگہ بؤلہسہ ہم، بیراق بیز
انسانلرنی آغیر اویقودن اویغاتہ آلمہیدی.

بو سمبولنی ہرکیم اؤز تصور و دنیا قرہشی دایرہسیدہ توشینیشی
ممکن، لہکن شاعر اوندن فایدہلنپ، اؤز اہزگو ایستکلرینی ییلدیرگن حالدہ اؤز
جامعہسی، شونینگدبک کیشیلیک جامعہنی تنقید آستیگہ آلہدی.

فکریمچہ، «آلیسدن بیر سبس» شعر، افغانستان اؤزبک شعریدہ ہم
شکل و ہم مضمون یوزہسیدن بوتولہی بیر ینگی بیان اسلوبی حسابلنہدی.
عروض وزنلریدہ شفیقہ یارقین تورلی ژانرلردن فایدہلنہدی. اونینگ
مہارتینی کؤپینچہ غزل، رباعی و مثنویدہ کؤریش ممکن. اؤزبک تیلیدہ او
یازکن غزللر سادہ، تعقید و ابہامدن اوزاقلیگی بیلن بیرگہ لہریک توغولر و
شاعرانہ حسیاتنی عکس اہتتیرہدی و شاعرگہ خاص قرہشلر و کبچینمہلرنی
سیلیق و تکلف سبز اسلوبدہ بیان اہتہدی. غزل اوچون او تنلگن وزنلر کؤپینچہ
قیسقہ و اؤیناقیلیگی و موسیقیلیگی بیلن دقتنی اؤزیکہ تارتہدی، مثلاً: قوییدہگی
بیتلرگہ دقت قیلینگ:

تانگ آتیب سحر بؤلدی کورمہدی کوزیم اویقو
کیم اوچیردی اویقوم نی، قیلدی کیم مہنی جادو؟
⊙

کؤنگلیمہ تا قیلدی ماوا سؤنگی عشق
سؤزلریم گہ بہردی معنا سؤنگی عشق
غنچہلر توغوسیدہ پنہان اہدیم
یبل بؤلیب قیلدی ہویدا سؤنگی عشق
⊙

بویوک خداگه قسم ببقار و زارینگ من
وفاسپور سپوریم، باوفا نگارینگ من

کېچه تانگ آنگونچه کونگولوم کوزلرینگنی یاد اېتر
اویقوسیزلیکدن تانگ آنگونچه کوزیم فریاد اېتر

سېن کبی دلدار کبره کدور مېنگه
یار وفادار کبره کدور مېنگه

شفیقه نینگ شعرلریده وطن سپورلیک توغولری و اجتماعی غایه لری اوزیگه
خاص اوزرین توتهدی. او هر یبرگه بارسه و هر جایده یشهسه، وطنی
اونوتهدی، اونینگ مهری بیلن یشهدی. کویینچه اونینگ شعرلریده بو مقدس
تویغو تاولیب، شاعر نی تؤلونلتیریب توره دی. اونینگ وطن سپورلیک توغولری
اینقسه «نشانه»، «تایلمس»، «نبرده سین و نبرده مین»، «هجرت بهاری»،
«سرگشت»، «صلح اوچون کورهش» و باشقه شعرلریده کوریش ممکن.

«صلح اوچون کورهش» دېب اتلگن شعرده، شاعر اورتته که قویگن اوچته
سوالگه، اوروش فاجعه لرینی کوریب، آغیر مصیبتلرگه یولوققن، خان و مان و
فرزندلریدن ابریلگن بیر آته و بیر آته جواب بېره دی. اولر بولیب اؤتگن الملی
واقعه لرگه تینیب، اوروشنی آدمیر تینچلیگی نینگ اشدی دشمنی، اولکه
آبادانچیلیگی و معمورلیگیگه رخنه سالوچی اېنگ دهشتلی عامل دېب، خلاصه
چیقردیلر. یاشلرده مهر و محبت توغولرنی اویغاتیش، برچه نی اوروشگه قرشی
سفربر قیلیش، صلح و تینچلیک یولیده تینیمسیز کوره شیش، هر بیر انسان نینگ
ملی و انسانی وظیفه سی اؤرنیده توره دی. بو شعر، اوزی نینگ شکل، اسلوب و
حجمی گه کوره اوزون و روایتی بولیب، حاضرگی افغانستان اوزبیک شعریتیده
علیحده اهمیتگه اېگه دیر.

او، شعرلرنی کویینچه اصل وزنیده، شاعر نینگ کپچینمهری و غایه لرینی
هېچ قنده ی تصرف سیز ترجمه قیلیشگه حرکت قیلهدی. بو اېسه هر بیر ترجمه
توغریلیگی نینگ کفالتی دیر.

شفیقه یارقین ابرکین فکر و یره تووچن شاعر صفتیده بیر اونینگ ایزیدن
بارمه دی. هم شکل و هم مضمونده اېسکی قالبلردن چیقیب، دور طلبی و زمان
ایستگی بیلن اویغونلیکده ايجاد قیلیشگه حرکت قیلهدی. اونینگ بو اینتیلیشینی
او ایشلتگن ینگى - ینگى فورملر، مضمونلر و اولرنی جانلی روشده افاده اېتیشده،
شونینگدېک او ایشلتگن بیر قطار ادبی ترکیبلر، اتمه لری، استعاره و تشبیه لرده

یققال کوریش ممکن. قوییده او یره تگن ینگى اتمه لری، شاعرانه ترکیب و افاده لری،
استعاره و تشبیه لردن ایریم لرینی کورستیب اؤته میز:

یاروغ مهربانلیک، قویاش آنگى، معطر بولوت، یشیل توش، خیال قولى،
قرانغولیک بیرهمى، نى تاماغیده توگولگن درد، جیم - جیتلیک نینگ سوو بولیب
آقیشى، کوز فریادی، عمر یفراغینی کویدی ریش، یولدوز سانار، غزل باغى، آرزو
قامتی، هوس تامچیسى، آى بولاغى، قیزیل کولگو، مهربان قویاش، قویاش
کوزلی، ایستگنی اینجودېک ساجیش، میسه لری اویقوسى، غنچه لری توغوسى، توغو
حریریده یشش، حیا باکره لیگی، کوز قلدیرغاچی، اونسیز تاووش، یاغدودن اوی
قوریش، ایریلیق قولى، تیریک غزل، آلتون قناتلی قویاش، قار چاووشی، بیراغلر
شیویرلشی، سلام نینگ گللیشى، آى نینگ اویقوسیره شى، توغولر تینقیلیگی،
قویاشلی بوره ک، تاشقین غضب نینگ ابل بولیشی، گل تبسمی و باشقه بیر
قطار ترکیب و استعاره لری.

«آلیسدن بیر سېس» تۆپلمی اونینگ اوزیگه خاص شعرى اسلوبی نینگ
کوزگوسى صفتیده ادبیاتیمیز رواجی نینگ بوگونگی باسقیچیده مهم و تأثیرچن
اؤزین توتهدی و زمانگه ماس قره شلری و بدیعی افاده واسطه لری بیلن یاش
ايجاد کارلریمیز اوچون یخشی اؤرنک و معنوی تورتنکی وظیفه سینى
بجره آله دی.

شفیقه یارقین شعرلری حقیده یازیلگن تۆلیق تقریظانی، شاعر نینگ
«آلیسدن بیر سېس» ناملی تۆپلمیدن اؤقیشینگیز ممکن.

علوم دکتوری عبدالحکیم شرعی جوزجانی

تاشکېنت: 2007

مېن قۇرقەمن، جودە قۇرقەمن
 ايليق سلام كۇكسيگە
 تھمت، يلغان، سۇكيشلر اۇقلىرىنى
 اتيب، يرەلتگن ساووق ليلردن
 مېن قۇرقەمن، جودە قۇرقەمن
 يرەتگن رحمتيگە ايشانمسدن
 ابليسگە سيغينگن ناپاك روخلردن.

مېنى قوتقر، اي مېندن مېنگە يقين
 مېنى قوتقر،
 قوياش بيلن ناتنيش نگاھلردن
 مېنى قوتقر،
 نورنى كۇمگن قۇللردن
 مېنى قوتقر،
 موزلەگن كۇنگوللردن
 مېنى قوتقر،
 سلامنى يرەلتگن اغيزلردن
 مېنى قوتقر،
 ابليس گە سيغينگن ناپاك روخلردن
 مېنى يۇللە، اي مېندن مېنگە يقين
 مېن قوياشگە چنقاق من
 و ياروغليك اييگى گە يايينماقنى ايستەيمىن
 و سېوگى فرشتەسيگە ابرگەشيب
 قنات قاققيم كېلەدى

مېندن مېنگە يقين

مېن قۇرقەمن، جودە قۇرقەمن
 قوياش بيلن ناتنيش نگاھلردن
 مېن قۇرقەمن، جودە قۇرقەمن
 ياروغليككە توندىن كفن كىيديرىب
 غضب باتقاغيگە كۇمگن قۇللردن
 مېن قۇرقەمن، جودە قۇرقەمن
 سېوگى فرشتەسى قناتلىرىنى
 جىركىچ ھوس يالقينيگە كويدىرگن
 و مېنگ-مېنگ يىللىك قىلن قار آستىگە
 كۇمىلىب، موزلب ياتگن كۇنگوللردن

و ایلیق سلام گه منگو مشتاق من
و رحمت بولاغی اشتیاقیگه
اصلیدن اجره لگن رۇحیم تلپینر

اې مېندن مېنگه یقین
مېن سېنگه سیغینه من
مېنى، مېن لیکدن قوتقر
اې مېندن مېنگه یقین
مېن سېنگه تلپینه من
مېنى سېن لیککه یؤلله
اې مېندن مېنگه یقین

کابل: 1387

یاروغ مهربانلیک

بو شعریمنى سېنگه یازەمن، سېنگه
ایلیق بیر بهارنینگ ایلیق تانگیده
قیزیل گل خیالی، سکوت سرلری
آقر بیر بولاقدېک قویاش آنگیده

نفس الگنیمده سېنى اۋیله سم
معطر بولوتدن یاغر عشق اونی
سېنینگ بیرله دايم یشیل توش کبی
اۋتر بو حیات نینگ منور تونی

غزل یازگنیمده، سېنینگ کۈزلرینگ
یاروغ مهربانلیک ساچر سۈزیمگه
بو یالغیزلیگیمده، خیالینگ قۈلی
گۈزەل بیر بهشتنى اچر کۈزیمگه

حیاتیمنى سېن سیز تصور قیلیش
بهارنى چېچکسيز دېمک دور مېنگه
بو شعریمنى یازدی خیالینگ قۈلی
بو شعریمنى ساوغه قیلايين سېنگه

کابل - 1386

علم اهلى ايچره نام قازانگنيمده
تورلى يوتوقلردن قووانگنيمده
دنيا كاميمده دېب، ايشانگنيمده
نېگه سيزنى اېسله مه ديم، انه جان؟

چيرايلىگيم، ياشلىگيم دورى اۋتدى
غربتده شان - شهرت مېنى اونوتدى
پريشانلىك كېلىپ قۇلىمنى توتدى
شونده سيزنى اېسلب قالدېم، انه جان!

باشيم گه بلا - تشويش لر ياغىلدى
اياغيمگه تاش - تىكان لرسانچىلدى
فقر و غربت يوره ك - بغيرىمنى تىلدى
شونده سيزنى اېسلب قالدېم، انه جان!

سيز او ياقده، مېن بو ياقده قالگنده
درد و غملىر جسميزگه چنگ سالگنده
اجل سيز نى مېندن ايرىب الگنده
سيزنى يىغلب كۇپ اېسله مه ديم، انه جان!

سۇنگى دملر يانيزده تورالمه ديم
سۇنگى نگاهينگيزنى كۇرالمه ديم
سيزدن حتى كېچيريم سۇرالمه ديم
كېچيره سيزمى قيزيزنى، انه جان؟

بارينگيزده قدرينگيزنى بيلمه ديم
اۋز وقتيده سيزگه خدمت قيلمه ديم
ايريلديم سيزدن، غملىن ايريلمه ديم
كېچيره سيزمى قيزيزنى، انه جان؟

نېگه اېسله مه ديم؟

مزارى هم اۋزىدېك غربتده قالگن انه م گه:

بخت قوياشى مېنگه كولىب باققنده
شان و شهرت بۇينومگه گل تاققنده
تاتلى حيات كۇنگلومگه خوش ياققنده
نېگه سيزنى اېسله مه ديم، انه جان؟

مال - دولتيه اشيب، ايشيم يورگنده
دۇست و يارلر مېنى قۇللب تورگنده
سېويب، سېويلىشده دوران سورگنده
نېگه سيزنى اېسله مه ديم، انه جان؟

اوييم، باله بيلن سېوونگنيمده
خلق كۇزىگه عزيز كۇرونگنيمده
سعادت چۇقيسيگه قۇنگنيمده
نېگه سيزنى اېسله مه ديم، انه جان؟

مزارينگيز آيسده، بارالمه يمن
اونگه ياشيم گلىنى توكالمه يمن
بو قيغو - حسرتلرگه چيدالمه يمن
كېچيره سيزمى قيزىنى، انه جان؟

اېندى سيزنى فقط توشده كوره من
اېندى سيزنى دايم قومسب يوره من
اېندى سيزگه دعا يوللب توره من
اېندى كېچيرينگ قيزىنى، انه جان!

اېندى ياتگن جاييز جنتده بولسين
اېندى قبريز رحمت نوريگه تولسين
اېندى روحيز ملكلرگه قوشولسين
اېندى كېچيرينگ قيزىنى، انه جان!

بیر کون مېن هم يانينگيزگه كېلرم
اۋليكلر قطاريگه قاتيلرم
شونده هم سيزدن كېچيريم تيلرم
شونده كېچيررسيز مېنى، انه جان؟!

تاشكېنت - 2001

كوزگو و ديدار

آخته ريب تاپديم سېنينگدېك يارنى
آق كۈنگول، بېر مهربان دلدارنى

سۈزينگه اۋرگنديم، اېمدى ايستهرم
هر زمان سېندن چوچوك گفتارنى

سېن يشيل بۇيلى تېرەك، مېن نسترن
يشنه ترميز ايكيكىمىز گلزارنى

كۈزلريم كۈزگو و سېن ديدارى سن
كۈزگودن اجره تمه گيل ديدارنى

بېرسه بېرسون مېنگه يوز آزار چرخ
بېرمه سون بېر دم سېنگه آزارنى

سېنگه دېب، آيتديم بو شعرىمنى، سېنگه
سېن بيلرسن قيمت اشعارنى

تاشكېنت - 2003

بو سېس دە بېر مونگ بار،
بېر حسرت، قىغو
بو سېس دە بېر درد بار،
بېر ارمان، آرزو
بو سېس دە بېر سېر بار،
بېر اۆتىنچ، تويغو

بو سېس دە يلغوزليک،
نالیب، سۇيله یدی
بو سېس دە مظلوم ليک،
يىنگره ب يىغله یدی
بو سېس دە جېم - جيتليک،
فرياد قيله دی
بو سېس دە محرومليک،
كۆزین آچه دی
بو سېس دە مأيوسليک،
عذاب چکە دی
بو سېس دە نى بۇغزى،
شکوه قيله دی
بو سېس دە بولاق لر،
تسبيح ایتە دی

بو سېس دە آى، قویاش،
سجده گه کبتر
بو سېس دە ي فراغ لر،
مناجات قیلر
بو سېس دە درخت لر،
عبادت قیلر

بو سېس،
تۇلقون تولپارینی چاپتیرر

ألیس دن بېر سېس

سېس،
سېس،
ألیس - ألیس لردن
كېلهی، بېر سېس
يورە - يوره کلرنی
تيلهی، بېر سېس

نې - نې حقیقتنی
ایتە دی، بو سېس
نې - نې تويغولرنی
اويغاتر، بو سېس

مېن ھم يىغلەي

ابل و يورتيم نشانى، آمو درياگه:

دريا، كۆزى دريامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي
سېندېك كۈنگلى شيدامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي

دريا، ابلدن ايرىلدىم، تېرەك اېدىم، قەيرىلدىم
يورتدن منگو جدامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي

دريا، قديم بو كىلدى، گلدىك برگيم تۇكىلدى
اېندى سېندېك تنھامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي

دريا، دنيا وفاسيز، غربت دردى دواسيز
شفا ايزلب يورامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي

دريا، سېنگە باقەمن، سوو بۇلەمن، آقەمن
اېندى مېن ھم دريامن، سېن يىغلە، مېن ھم يىغلەي

آمو قيرغاغى: 1997م

بو سېس،
قويون قناتىنى قاقتىرر
بو سېس،
ارسلان - بورگوت لرنى تىترەتر
بو سېس،
يېرو كۆك تختىنى، تېرە تر
بو سېس،
تاغ و تاشلار بفرىنى اېزر
بو سېس،
ميسە لر، گلر نى اويغاتر

اما، بيز
- انسان - نى
اويغاتە آلمس

اما، بيز
- انسان - نى
تىترە تە آلمس

سېس،
سېس،
آليس - آليس لردن،
كېلە دى، بيز سېس
آليس - آليس لردە،
سۇنەدى، بيز سېس!

كابل - 1386

سيز بو زمان فرهادى هم اېمس سيز
تا كه تاغ و تاشلر كوكسىنى تېشىپ
شيرين سوو نى پاييم گه آقيز سىنگيز

اما سيز اۋزىز سيز،

فقط اۋزىز سيز

تويغولريز شونچه تىنيق، شونچه پاك
كه اونده يره تىگن نى كورسه بۇلر
قوياشلى قلىبىزده شونچه سېوگى بار
كه بير ذره نفرت هم اونده سىغمس
سېسىز شونچه تسكىن لى و ملايم
كه تاشقىن غضب هم اونگه اېل بۇلر
كۈزلريزده شونچه تىنيم - ايشانچ بار
كه بير باقىش ده بوتون وجودىمدن
زمان تشويش لرىنى يوقاتهدى
وجودىزده شونچه غيرت تۈپلنگن
كه فرهادلر اونگه تېنگ كېله آلمس
و قۇللريز شونچه ليك مهربان، كه
فقط سىلش اوچون كۈته ريلهدى

سيزده شونچه ايچكى گۈزه للىكلر بار
كه مېندىك بير عيال شاعر قلىبىنى
يوواش گينه رام ايلهدى، ضبط اېتدى

بېگيم،

سيز اۋزىز سيز، فقط اۋزىز سيز
و مېن سيزنى فقط سيز ليگيز اوچون
شونچه كوچلى،
شونچه چېكسىز،
شونچه قىناق، سېوهمن!

عمان: آگست - 2007

بېگيم،

سيزنى نېگه سېوهمن؟

مردليگى، انسانليگى و پاك تويغولرى بيلن مېنى سېوگى گه ايشانتيرگن
عمر يۇلداشيم محمد حليم يارقين گه:

سيز امير تېمور يا بابر اېمس سيز
تا مېنى آلتين تخت گه اۋلتير غيزيب
ملكىنگيز شاه بېكەسى ايله سىنگيز

سيز نوايى يا كه لطفى اېمس سيز
تا كه گۈزەل، گۈزەل شعر لر يازيب
مېنىنگ اوچون بويوك دېوان توز سىنگيز

سيز بهزاد و يا ميرك هم اېمس سيز
تا كه قلم - بۇياقلر سحرى بيلن
كۈزەل ليگيم گه ينه چيراي قۇشىپ
پردەلر ده مېنى تصوير اېت سىنگيز

سيز قل محمد يا عودى اېمس سيز
تا كه مېنىنگ شأنيم گه كويلر باغلب
جهان نى شيرين كوى گه تۇلديرسىنگيز

سيز قادرى يا كه چۇلپان اېمس سيز
تا كه مېنىنگ اوچون رمان لر يازيب
ناميم نى اېل ايچره منگو اېت سىنگيز

رباعيلر

سۇنگى تىلگ

كۈنگىم نى اۈزىنگە آشنا قىل، يارب
عشقىنگ اۋتيدە مېنى فنا قىل، يارب
هر نې كە تىلب اېدىم، روا قىلگندىنگ
سۇنگى تىلگىم نى هم روا قىل، يارب

سېنىق دل

كۈنگىلنگ سىقىلب قالسه، بىراونى شاد اېت
اھىنگ توگىلب قالسه، خدا نى ياد اېت
گر آخرت اويىنگى بوتون ايسترسن
بىر نېچە سېنىق دل اويىنى اباد اېت

انسان

گر گل بۇلە آلمەسنگ، تىكان هم بۇلمە
يخشى بۇلە آلمەسنگ، يامان هم بۇلمە
انسان نى قىلور سېوگى - مروت انسان
انسان بۇلە آلمەسنگ، چيان هم بۇلمە

ايكى يۇل

تېنگرى گل اېتىپ يره تدى هر انسان نى
بېردى اونگە ايكى يۇل، ايكى امكان نى
بىر يۇل بارەدى حققە، بىرى شيطانگە
كىم تنلەدى حق يۇلىنى، كىم شيطان نى

اگر بهار اېتسه...

اھو بۇلە من، اگر شكار اېتسه مېنى
گلدن تۇلە من، اگر بهار اېتسه مېنى
صبريم چيدەمس، كۈنگولگە برداش قالمس
ھجرانىگە يار اگر دچار اېتسه مېنى

يىغلەى من

بىر كۈزدن اگر تۈكىلسە ياش، يىغلەى من
بىر قوش گە اگر آتيلسە تاش، يىغلەى من
مردانە كورەش دە كېتسە باش، قىغورم
نامرد آليدە اېگىلسە باش، يىغلەى من

كۇنماق

بىر بۇسە بۇلىب، لب لرىنگىزگە قۇنەيىن
اويقو بۇلىبان، كىپرىكىنگىزگە تونەيىن
بىر غنچە كىبى سىزنى كۈرىب، گل بۇلەيىن
مېنگە باقەسىزىمى، يۇق مى؟ ناچار كۇنەيىن

يۇلچى يولدوز

هركون بىز اوچون گونش سلام يۇللەيدى
هرتون بىز اوچون تون چىچكى گللەيدى
بۇلدىك تىلىمىزگە يۇلچى يولدوز، بىزنى
بابر و نوابى روحلرى قۇللەيدى

اى اويقوسى

درديمنى سېزىپ قوياش غمگين باتدى
دل نالەسى اى نى اويقودن اويغاتدى
يوز شكر، كۈزىم كۈرمىسە هم اويقونى
ھجران كېچە سى توگب، يىنە تانگ آتدى

يۇل ياروتگوچى

بىر مونچە ايليق سېوگىنى كوتتى كۇنگلوم
چىن سېوگىنى دېب، اۈزنى اونوتتى كۇنگلوم
كۇپ ايزلەدى، تايمەى اۈزىنى ياندوردى
بىر شعلە بۇلىب، يۇلنى ياروتتى كۇنگلوم

سبزمىن وزنيدە يازىلگن تۇرتلىكلر

جان دېسەم، جان دن عزىراق سىز، بېگىم
مېن سىزە، سىز مېنگە مشتاق سىز، بېگىم
بىر دوتارنىنگ ايكى كويى، ايكىمىز
مېن «توا»، سىز اېرسە «عشاق» سىز، بېگىم

أى و كون دېك ايكىمىز تونگ¹ و ايليق
اۈتمەگەى بىزگە حيات يۇلى سىليق
كۇنگلىمىز بىر - بىرگە منگو تليپنر
اۈرتەدە منگو دور اما ايرىليق

مېن قوياش من، كېكشانىم سىز، بېگىم
تۇلگن أى من، آسمانىم سىز، بېگىم
مېن «الف ليل و ليل» عنوانى من
سىز-دە، مېنگ بىر داستانىم سىز، بېگىم

باغده گل بۇلدىم، قرەى سىز دېب، بېگىم
ساچلرېم آچدىم، ترەى سىز دېب، بېگىم
كۇنگلىمى قۇش قۇل بىلن بېردىم سىزە
كۇنگلىمە بىر كون يرهى سىز دېب، بېگىم

كۇزى ياتگن، توشلرى اويغاق بېگىم
الدەماققە بېكلر ايچرە تاق بېگىم

سوو بۇلىب سېوگىزدە، دريادېك آقەى
سىز بۇلىنگ درياگە بىر قيرغاق بېگىم

● ● ●
مولانا جلال الدين محمد بلخى - رومى حضرت لريگە:

معنويت اوجيگە يېتىدىز، بابام
سىلجيمەى عالمى سىر اېتىدىز، بابام
اصل دە تورك بۇلسنكىز هم نى اوچون
باشقە تىلدە مثنوى يېتىدىز، بابام؟

● ● ●
آق چېچك يىراغىگە «كېل» دېب يېتەى
ميسەلرنى سېنگە پاى انداز اېتەى
كېلمەسنگ گل سرغەيىب، ميسە سۇلر
مېن اېسە يىغلب يۇلىنگگە كۇز تيكەى

● ● ●
سىزنى دېيەن، هر زمان كۇرسەم بېگىم
يانىنگىزدە داىما تورسەم بېگىم
اىستەگىم تون - كون يره تگن دن شو دور:
سىز بىلن بختلى بۇلىب يورسەم بېگىم

● ● ●
شعر اگر يازسەم، خيالىنگ يازدىرر
مېنگە مېرىنگ هر زمان الھام بېرر
قنچە مېرىنگ آرتسە، شعرىم شونچە ليك
گل كىبى يشنېب، قوياش دېك يرقيرر

● ● ●
سىز ھمان نامېربان قالدېز، بېگىم
بىزنى يوز سوداگە سىز سالدېز، بېگىم
جان بغيشلش نى قىين دېب، قىلمەدىز
جان آليش آسان دېبان آلدېز، بېگىم

کبرا کیوان

عبدالجلیل کلانتر قیزی کبرا کیوان 1339 ه.ش. فاریاب ولایتی میمنہ شہری نینگ تاتار خانہ گذریدہ توغیلگن. باشلنغیچ و لیسہ اوقوو دورہ لرنی میمنہ شہری نینگ ستارہ لیسہ سیدہ اعلیٰ بہالر بیلن بیتیردی و اوقیتووچی صفتیدہ جرنیل غوث الدین مکتیبیدہ ایش باشلہدی و بیر مدت مذکور مکتبہدہ باش اوقیتووچی بۇلیب ہم خدمت قیلدی.

کبرا کیوان ایش جریانیدہ فاریاب عالی معلم تربیہ لاش موسسہ سی و کپنچہلیک فاریاب پیداگوژی انستیتوتینی اوقیب، اوشہ یپردہ استاد بۇلگن. او، اوزبیک و دری تیللریدہ ایجاد ایتگن و فاریاب رادیوسیدہ فرہنگی بۇلیمینی آلفہ آلیب بارگن.

کبرا کیوان 1374 ییل، قوس آبی نینگ 22 سیدہ فانی دنیادن کۆز یومدی. اونینگ «آلتین تاج» ناملی دری و اوزبیک شعرلری تۇپلمی 1387 ییلی نشر ایتیلگن.

کبرا کیوان نینگ شعرلریدہ تورلی موضوعلر عکس ایتگن، مثال اوچون: حارندوی، انقلاب، علم، ملی بیرلیک، دۇستلیک، ایشچیلر، اوزبیکلر، نوایی، استاد، معلم، شعر جوابی، وطن، بیرق، اما سہوگی موضوعی برچہ سیدن اوستون تورہدی.

اونینگ شعرلریدہ فقط موضوع اہمس، بلکہ وزن و شکل ہم خیلہ - خیل دیر. شکل نقطہ نظریدن غزل، تۇرتلیک، مثنوی، مخمس، آق شعر، نیماہی و ہجایی شعرلر بو تۇپلمدہ اوچرہیدی. وزن نقطہ نظریدن ہم تورلی عروض بحرلری و وزنلریدہ یازیلگن شعرلر موجود. بو وزنلر گاہیدہ اۇیناقی:

گلغنچہلر آچیلگن، نرگس خمار اہکن کو (مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن) و گاہی زلوارلی، رمل و ہزج نینگ سالم بحرلریدہ دیر.

کبرا کیوان اوزبیک و دری تیللریدہ اوز قریحہ سینی سینب کۆرگن. مقدمہدہ، عیال شاعرلر، اہرککلرگہ ایزداشلیک قیلیب کہلگنلر، شونینگ اوچون اہرککلر، عیاللرگہ نسبتاً ایشلتگن اۇخشہ تیشلر، حسیاتلر و تصویرلرنی اوز شعرلریدہ عیناً عکس ایتتیرگنلر دہگن ایدیک. کبرا کیوان ہم شو قطارگہ کیرہدی. اونینگ شعرلریدن آلینگن قوییدہ گی مثاللرگہ قرہنگ:

- بیلرسن مو پری پیکر، یورکدہ موج اورر عشقینگ
- ای سپور آی اول سمدہ بیرگہ سن کیوان بیلہ
- حلقہ زلفینگ نچون کۆنگلوم آیاغین باغلہدی؟
- مہن کہلیب من زار زلف تار - تارینگنی سۇرہب
- دلبرہ دہدیم یوزینگدن آل نقاب
- ایتدی: آلم شرمسار دور آفتاب
- شہر ارا مجنون کبی افسانہ بۇلگن اوزگینہم.

البتہ بیرار قتله عیاللیک کۆرینیشی ہم بولوت آرتیدن بیر کۆرینیب، ینہ یاپیلگن یاغدودپک، یاشینہدی:

زلفیم تاریدن لیلی کبی قیس بۇلیدہ

کۆنگلینگ آیاغین باغلہگنی یوز رسن ایتدیم

کبرا کیوان نینگ شعریدہ وزن و آہنگ نینگ کمچیلیگی کۇپراق سبزیلری دیر. کۇپلپ بیتلر و مصرعلردہ سکتہلیک، بیر سبب و یا وتدینگ آز و کۇپلیگی و نقلت کبی نقصانلر موجود:

امید ساحلی نینگ موجی، ترقی یۇلی نینگ اوجی

بشرگہ ایتسہ بان بختنی، بو شادانلیک توفانی دیر

یانیب تورگن شمعستانیم اوزی پروانہ بۇلدی - کو!

کبرا کیوان نینگ مرکزدن چپتدہ یشہگنی، کتابخانہ، کتاب، علمی و ادبی بیغینلردن اوزاقدہ بۇلگنلیگی نظرده توتیلسہ، اونینگ شعریدہ گی کمچیلیکلردن اۇتیش آسانراق بۇلہدی.

کبرا کیوان شعرلری حقیقہ شفیقہ یارقین یازگن تۇلیق تقریظانی، شاعرینگ «آلتین تاج» ناملی تۇپلمیدن اۇقیشینگیز ممکن.

افسانه قىلدىنگ

قلىمدە جانىم، كاشانە قىلدىنگ
كۈنگلۈم اياغىن زولانە قىلدىنگ

باقدىنگ يوزىمگە، ايلب تبسم
ايكى كۈزىنگى مستانە قىلدىنگ

وصلىنگ اوچون يار، كېلدىم كۈرىشىگە
جان اۋتغە توشدى، بريانە قىلدىنگ

نىلاى نىگارىم، بىر كېچە كېل، دېب
اې قدى شمشاد، دېوانە قىلدىنگ

كېلدىنگ خيالگە، اۋپدىنگ يوزىمىدىن
قىزغىن يوزىنگگە، حيرانە قىلدىنگ

اېندى نېتەى مېن، اېل ايچرە كىرىسم
عشقىنگ گلىدن، افسانە قىلدىنگ

عشق صدى

گل غنچەلر اچىلگن، نرگس خمار اېكن كو
بلبل نوا چېكر گل كۇرماق شعار اېكن كو

يار ذوقى دلگە توشگن، كۈلگۈ بىلە باق اېمدى
كېپرىكلرىنگ اۋقىدن كۈنگلىم نزار اېكن كو

اميد ايپىن اوزىشىگە قصد ايلەدىنگ، عزىم
گل - گل يوزىنگى كۇرست، گل بېشمار اېكن كو

كۈز، كۈزگە باقسە دېرلر، مېر توشر يورەككە
جان كويدىرىش زمانى، وقت شكار اېكن كو

اې گل نازىنگ تىلرمن، فرقت تونىن يۇقاتىگىل
كيوان، سمدە بۇلسم، عشقى نثار اېكن كو

آيەمس من

عشقىنگ سېويان نام و نشانيم آيەمس من
 نامىنگە مدام شعر و بيانيم آيەمس من
 كويدى يورەگيم عشق اۋتىگە، قالمەدى تايم
 جانانە، سىنگە جان و جەھانيم آيەمس من
 تۇفان و شمال تورسە و غم ايچرە اولشسنگ
 يۇلداش بۇلۇبان روح و روانيم آيەمس من
 گر بۇلسە نصيب، آيدېك يوزىنگ تونلرە كۇرسم
 «كيوان» كىبى ھم نور زمانيم آيەمس من

آنەم

كېچە - كوندوز تېلموروب يانيمدە تورگن سىز آنەم
 مەر و الفت اويىنى كۇنگلىمدە قورگن سىز آنەم
 آلە آيتىپ ياش تۇكىب قتيغ تونيزدن ياد ايتىپ
 مېنگە دولت ايستەبان، قىغودە يورگن سىز آنەم
 غم يوكىنى مېن بيلە آلدينغە سورگن سىز آنەم

اي آنەم كۇزىم نورى دېب خوار و زار قيلمەي مېنى
 گل كىبى سېودىز ھميشە خارزار قيلمەي مېنى
 يىخشى يۇللر كۇرساتىب سىز تۇغرى - اېگرى بيلدىرىب
 ھم قۇلىمدن اوشلەبان ناكس گە يار قيلمەي مېنى
 بار عذابلر بالەنگىز يۇلىدە كۇرگن سىز آنەم

آنە جان، سىزسىز تىمىدە جىسم و جانىم يۇق اېدى
 بو جەھان بۇستانىدە اصلا نشانيم يۇق اېدى
 مەر و الفت بۇلسە ھم روح و روانيم يۇق اېدى
 ھم سماء كيوانىدە نور جەھانيم يۇق اېدى
 آلتى ياندىن سۇزلەسم حالىمنى سۇرگن سىز آنەم

كۇزىم اوچدى

كېلىب مېن باغ ارا تورديم
 كۇزىم اوچدى
 قووانچ كۇزىم اوچر دېدىم
 قۇلىم اېلتىم كۇزىمگە تا كە اۋپى دېب
 باقىب نرگس گلين كۇردىم
 كۇزىم يومدىم خيالدا كىم كۇزىنگ اۋپىدىم
 كۇزىم اوچدى:
 قووانچ كۇزىم اوچر دېدىم

قۇلىم اېلتىم كۇزىمگە تا كە اۋپى، دېب
 درخت سرو نى كۇردىم
 قدينگ توشدى اېسىمگە
 و مېن كۇزىم اۋپى، دېب تا كۇزىم يومدىم
 خيالدا مېن بۇيىنگ اۋپىدىم
 كۇزىم اوچدى:

قووانچ كۇزىم اوچر، دېدىم
 كۇزىمنى گلگە باقىدىم مېن
 يوزىنگگە اۋخشر اېردى گل
 و مېن كۇزىم اۋپەيىن، دېب
 قۇلىم اېلتىم
 خيالدا گل يوزىنگ اۋپىدىم
 قووانچ كۇزىم اوچر، دېب مېن كېلىب باغانگە ايتدىم سوز...
 و باغبان ھم
 قووانچىنگ آرتتىرىپ سېنى وصالغە يېتكرر، دېدى!

محبت طرزیدە صادق سېنى فرھاد ایستەیمین
ساچ لریمنى یازیب، یۆلینگگە ترەب
کېل، سېنى دامیم گە دچار ایله یین

● ● ●

هجران چېکیب فراقده کۆر بۆلدى كۆزلىرىم
ای یوسفیم، کرم بیله قیلیمه ی بهانه، کېل
اونینگ شعرلریده گاهیدە بعضی بیر ینگى و گۆزەل تشبیهلر و سۆز ترکیبلىرى
یلت اېتىب، اۆزىنى كۆرستەدى و كۆنگىلنى قووانتیرهدى:
بولوتدېك گرچه كۆنگىلىم پرچه - پرچه بۆلدى سېوگىنگە
ولېكن تاش يوراگىنگ نى مدام آباد ایستەیمین

● ● ●

یوز اوگىردى بخت مېندن «اۆزگە لركۆز قیلدى مى؟»
سېوگىمىزنىنگ اۆتىنى یاقىب مېنى اسپند قیل
جمیله نینگ شعرلریده وزن خیلمه - خیل لیگىنى اېشىتىش ممکن. بعضی بیر
اۆیناقى وزنلر، اونینگ شعرىگە قووناق حالتنى بغيشلەيدى:
كېل كلېم ارا بهار كېلىتور
تىنچسىز دلیمه قرار كېلىتور
یورهك عزىرىم! سېن مهربان سن
سېن اۆلمس عشقىم، سېن جانە جان سن

● ● ●

دردىم نى سىز درمان قىلىنگ، اې دۇستلر، اې دۇستلر
احو الیمه ارمان قىلىنگ، اې دۇستلر، اې دۇستلر

● ● ●

سېن سن مېنىنگ بهارىم، اې سېوگلى نگارىم
كېلگىل كه حددن اۆستى یۆلینگگە انتظارىم
جمیله، خیلمه - خیل موضوع و مضمونده شعر یازگن، جمله دن: وطن، آنه، معلم،
اواره لىك و مهاجرلىك، اېركىن لىك و اېرك سىزلىك، یخشى - یمان واقعهلر،
سېوگى و اېچكى كېچىنمه لر اۆز عكسىنى تاپگن.
ینگى مضمون تاپىش و یره تىش آسان ایش اېمس و مبتكر شاعرلر قۆلیدن
كېلەدى. جمیله نینگ شعرلریده - كۆپ بۆلمسه هم - ینگى مضمونلى، چىرايلى
تصویرلى شعرلر و بیتلرنى اوچرە تىش ممکن. شىبادە عنوانلى كېچىك پرچه بو
دلیل نینگ اثباتى دیر.

جمیله ایتار

سید اعظم قیزی جمیله ایتار، سرپل شهردە، اۆرتە حال بیر عایله دە توغیلدى.
1372 ییلى شىرغان نینگ خدیجه جوزجانى لیسەسى و 1376 ییلى
میرعلیشېر نوایى ناملى پیداکوژى انستیتوتىنى اعلا درجه بیلن بیتیریب، اۆشه
یپردە استاد بۆلیب ایشگە كىردى. او حاضر جوزجان پوهنتونى، اجتماعى بیللمر
فاکولتە سیدە اۆزبېك تیلی بۆلیمیدە استاد دیر.

جمیله ایتار اۆزبېك و درى تیللردە شعر یازەدى. اونینگ شعرلرى 1373 ییلدن
باشلې، نشریەلر و بعضی بیر تۆپلملردە نشر اېتىلگن. «بهار آرزوسیدە» ناملى
ایخچم گینه اۆزبېكچە شعرلرى تۆپلمى نشر اېستیدە.

جمیله نینگ شعرلریده عیال قلبى نینگ جۇشقىن حسىياتى، مېین توغولور و
گۆزەل خیاللىرى سېزىلېب تورەدى. اۇقوچى بعضی بیر شعرلرىنى اۇقىگچ - حتی
اگر شاعر نینگ اۆتى شعرده یازیلگن بۆلمسه هم - بو شعرنى بیر عیال یازگن
دېب اۆیلەيدى. بوندەى شعرلرىنىنگ یارقین مثاللىرى قوییدە گیلردن عبارت:

قۇل اوشلە شىب اىكاولان باغ اېچرە سیر قىلىسك
یوز مهر ایله ساجیمگە شىبادە شانە اورگەى

● ● ●

قیلیب من مسند ناز و ادا گە تکیه شىرىن دېك

جمیلە نینگ شعرلریدە ھەم بەغزی بیرکەمچیلیک بار. اونینگ شعر لریدە ھەم - بشقە اۋزبەک شاعرلریمیزدەپک - فارس تیلی تأثیری اوستونلیگینی کۆریش ممکن، اما قووانچ بیلن ایتیش کەرەک کە درى سۆزلر کۆپ ایشلەتیلگن بۆلسە ھەم، اۋزبەک تیلی قاعدە لرینى بوزگن حالتلرنى بشقە لرگە نسبتاً، اونینگ شعرلریدە آزرارق اوچرەتەمیز. قوییدەگى بیتلر و یریم بیتلردە درى تیلی قاعدەلری اۋزبەک تیلی قاعدە سیگە اۋز حکمینی اۋتکزگن:

کۆریب احوال زاریم نی چو ابر نوپهار بیغلەنگ
تینیمسیر کبچە تانگ آنگونچە ھمچون آبشار بیغلەنگ
کیمسە برجا ایلەى آلمس حقینگیزنی ھېچ قچان
تاغ و تاشینگ گوھر قیمت بەھا
ھست و بودیم، عز و شانیم، یشنەگیل
سوولرینگ دیر آب حیوان دن بلند
ای حیات جاودانیم یشنەگیل

پایان تاپر بہار، روح ناتوانیم، تا بہ کی حرمان و حسرت و شونگە اۋخشش بشقە ترکیبلر و سۆزلر.

او، کۆپراق عروض وزن لریدە شعر یازەدی، اما سناقلی شعرلری برماق وزنیدە ھەم یازیلگن، اما شاید بو وزنلردە کۆپ شعر اۋقیمەگنی سببلی، اونینگ برماق وزنلی شعرلری اونچەلیک موفقیتلی چیقمەگن. بوندن تشقری، عروضی شعرلریدە ھەم گاہیدە وزن کەمچیلیگی یۇق اېمس:

اوییم قرانغو بۇلدى كۈنگلوم غم ایله تۇلدى
ای پارلاق قویاشیم، یاروغلە شام تاریم
کوکسیمنی غمی تیلدی، دلنی تینچ سیز قیلدی
مقصودینگ بۇلدى نمایان اول شقاوت قالمەدی
سیندیرگیل اوروش زنجیرین آزاد اولگیل

شونینگدەپک، بیر غزلدە بیر سۆزینگ قیتە - قیتە و کەرەک سیز کەلتیریلیشى، شعرینگ حسینی آزەیتیرەدی. "شوق جوانه سی" غزلیدە، "قیلیب" سۆزی تۇرت قتلە کەتمە - کەت بیتلردە تکرارلنگن.

بو کبچیک خطالرنی کۆزگە توتەمسک، جمیلە ایثارینگ شعرلرینی اۋزبەک عیاللر شعرلری آرسیدە بەھالشگە و مراق بیلن اۋقیشگە ارزىگولی، بیلشیمیز ممکن.

جمیلە ایثار شعرلری حقیدە شفیقە یارقین یازگن تقریظنی، شاعرینگ «بہار آرزوسیدە» ناملی تۇپلمیدن اۇقی آلسیز.

سپوگی سیز فصل

کېل، سېنى عشق ایله بہار ایله بین
کېل، سېنگە سپوگیم نی نثار ایله بین
کېل، کە صداقت باغیدن گل تېریب
دستەلب آلدینگگە قطار ایله بین
کېل کە بہرە یۇل سېنى اشعاریمە
تاکە جھان باریچە بار ایله بین
ساج لریمی یازیب، یۇلینگگە ترەب
کېل، سېنى دامیمگە دچار ایله بین
بېرگیل اجازت مېنگە کیم لحظه یی
روحینگگە بیر گشت و گذار ایله بین
بېرگیل اجازت کە خیالینگ ییلە
کۈنگلیمی ھمسایە و یار ایله بین
سپوگی سیز، اۋخشر کیشی کوز فصلیگە
کېل، سېنى عشق ایله بہار ایله بین

شوق جوانه سی

يارا، خيالىنگ ايچره دل عاشقانه اورگه ی
 سېوگی کويینی کویلب، چنگ و چغانه اورگه ی
 هرچند مېن غریبى، سېن کۆزگه ایلمه گه یسن
 لېکن ینه یوره ککه شوقینگ جوانه اورگه ی
 باقدینگ، قره شلرینگدن کول بۇلدى خسته جانیم
 جادو کۆزینگه گۇیا اۇتلر زبانه اورگه ی
 قۇيسنگ قدم کۆز اورزه، فرقت غمېن توگتسنگ
 اۇینر یوره ک ایچیمده تیل شادیانه اورگه ی
 قۇل اوشله شیب ایکاولان باغ ایچره سیر قیلسک
 یوز مهر ایله ساجیمگه شیباده شانه اورگه ی

شبرغان 1381 / 1 / 10

محبت تیلی

ای خداییم قنچه ییغله ی، مهربانیم کبتدی دېب؟
 تشله بان یلغوز مېنى آرام جانیم کبتدی دېب؟
 قالمه دی سېن سیز مېنگه اول سبزیلیک، شادابلیک
 سرغه ییب سۇلدیم خزانديک، باغبانیم کبتدی دېب
 بو زمان نینگ اۇغریسی مېندن سېنى اۇغیرله دی
 تانگ اېمس قان ییغله سم گر گنج و کانیم کبتدی دېب
 هېچ کیشی بیلمس بو دنیا ده محبت نینگ تیلین
 قیسی تیلگه، کیمگه ایته ی، همزبانیم کبتدی دېب؟
 تۇلغه نر روحیم تاپالمه ی بیردم آرام و قرار
 اۇزنى اورگه ی هرتمانگه، انه جانیم کبتدی دېب

شبرغان 1378 / 9 / 13

قوتلۇغ زمان

سيزنى قهرمان خلقىم تانيدى جهان، قوتلۇغ
 نام و شھرتينگيزدن تۇلدى آسمان، قوتلۇغ
 قاره كېچە قۇينى دە كولدى بختيميز آبي
 بيزگە اوشبودم بۇلدى تېنگرى مهربان، قوتلۇغ
 ينجيلر اېدينگيزلر تينمەي عصرلر بۇيى
 اېندى بۇلمە گە ي تکرار اول قرا زمان، قوتلۇغ
 تينچلىك دياريدن بخت اېلچى سى كېلدى
 سيزگە يخشى كونلردن بېرگە ي ارمغان، قوتلۇغ
 تېمور، ايلە بابرينىنگ قانى موج اوريب سيز دە
 غيرت و کوچينگيزنى قىلدينگيز عيان، قوتلۇغ
 اوزدينگيز زبون ياونينگ تاميرينى ميهن دن
 اولكە باغيدە اېندى اۋسمەگە ي تىكان، قوتلۇغ

ياشورون سېوگى

مېن كىبى عشق اۋتيدە شيرين و ليلا كويمه گن
 مېن كىبى وامق فراقى ايچرە عذرا كويمه گن
 درد و غملرنى چېكىب عشق ايچرە كويديم انچه كيم
 مېن كىبى يوسف جماليگە زليخا كويمه گن
 قيدە يانسە شمع، دوريدە بيرار پروانه بار
 لېك مېندېك كېچەلردە شمع تنھا كويمه گن
 عشق ارا كويماقده كۈنگليم طرفە لذتلىر تاپر
 كويسە گر كۈنگليم سېنينگ عشقېنگدە بېجا كويمه گن
 لالەنينگ كۈكسيگە اۋخشېب كۈنگليمە داغ اوزرە داغ
 يا شورون كويگن يوراگيم، آشكارا كويمه گن
 سېوگى نينگ شھريدە بۇلديم شھرە چون عالم ارا
 مېن كىبى عشق اۋتيدە شيرين و ليلا كويمه گن

يورەك چراغى

اونوتمس كۈنگول ھېچ قچان سېنى
چونكە سېوگىنگ دىر يورەككە منگو
سېنى كۈرگندە قىغولر قاچر
دلده توغىلر بىر گۈزەل تويغو

سېوگىنگ يورەككە مثال چراغ
ياروغلەگن دىر يورەك اويى نى
سېوگىنگ بىر قۇشيق، يورەك قۇشيقچى
يورەگدن اېشىت سېوگى كويى نى

لېك اېتە المەم سېنگە سېوگىمنى
سېوگى تويغو سېن كۈزلر يىمىدن بىل
سېن سىز حياتىم ساووق قىش كىي
پارلاق قوياشىم اويىم ايسىتگىل

يورەك سلطانى

يورەك شھرىمدە ھنوز سلطان سن
رويالرىمدە دايم مھمان سن
تېرەكدېك بۇيىنگ خيال باغىدە
قندەى اېكەيىن كۈزدن نھان سن؟
طراوت آلر كۈز جمالىنگدن
كۈركم بىر بەھار يا گلستان سن
تېترەتر كوچىنك تاغ و تاشلرنى
بشر نسلدىن بىر ارسلان سن
قنچەلر گۈزەل، قنچەلر بويوك
گۈزەللىكدە سېن بىر كھكشان سن
دىدارىنگ سېنىنگ يورەك كوچى دىر
لېكن شو عيىنىنگ: نامھربان سن!

رباعيلر

اۋرتنسىن يورەك بيراۋنى گر ياد اېتىم
يا كيم سېنى غربت ايچرە تشلب كېتىم
ارمان گلى كولمەسىن كۈنگول باغىمدە
كۈنگلىنگ گلىنى فراق بىرلن سېتىم

تھمىنە، سېۋىنچى بېر، كە رستم كېلدى
يلغىزلىك و فرقت اۋتدى، ھەمد كېلدى
باق كۈزلىرى نىنگ كۈزگوسىگە كۈز اوزمەى
فاش ايلەگىل عشق رازى، محرم كېلدى

قان بۇلدى يورەك قىغوسى پايان بۇلمس
كۈر بۇلدى كۈزىم، قدى نمايان بۇلمس
ھردرد بۇلر دوا، ولېكن ھرگز
افسوس كە عشق دردى درمان بۇلمس

شېنم بۇسەسى

ايرىلىق ديارىدە رستمىمنى ساغىندىم
تارتە - تارتە يلغوزلىك ھەمدىمنى ساغىندىم
قمرەب آلدى قىغولر روح ناتوانىمنى
غم توگىلدى كۈنگلىمدە، محرمىمنى ساغىندىم
عالمە مېنگە اوسىز ھېچ نىمە اېمس لازم
برچە نرسەدن كۈزگە اعظمىمنى ساغىندىم
گل كېى گلستاندە كولىم، اورمەدى لېكن
مېنگە قظرەيى بۇسە، شېنمىمنى ساغىندىم
كۈكسىمى غمى تىلدى، دلنى تىنچسىز قىلدى
اوشبو يارەگە دركار مرھىمىنى ساغىندىم

توركيه اچيب بهرگن تازه هوالى دېره زهني و بو دېره زه ده عيال شاعر اولتيريب،
 اوز تاووشى و اوز خياللرينى يبلگه تاپشيرگينى كوره ميز:
كپيرگيمدن قاش گچه مينگ بير خيال قورسنگ كبرهك
سېن خياللر اولكه سیده ايله نيپ يورسنگ كبرهك
قاشلريم نينگ اورتە سیده آى باتر، چيقيقەى قوياش
تانگ اتر آستانه ده ياتمەى كوتيب تورسنگ كبرهك
 * * *

قاره نى آپاق دېگنده كچه، كوندوز بولمه دى
كوككه قۇل سالگنده هم آتيمگه يولدوز بولمه دى
 فرشته شعرلرى نينگ تىلى تاتلى، اما انه تورك تىلى نينگ غربى يالھسى، يعنى
 بوگونكى توركيه تىلبگه يقينراق دير. شو باعث، اولرده انه شو تىلگه خاص
 بولگن سؤزلر، اتمه لر و لهجه لرنى سېزىش ممكن:
سېوگيگه محتاج اېتیب، سېس سيزچه قالگن، سېوگيليم
ييلمەدن سېزگن لريمى اۈتگه سالگن، سېوگيليم
مېن اوچرديم كوك تمان، مېنگه قنات نامرد اېدى
تليپنرديم قۇرقمه دن، اما حيات نامرد اېدى
 * * *

ساچلرينگنى كېسگننگده كېسگن اېدينگ تويغونى
نېگه دير باشينگگه بير رۇمالنى سالگن سن ينه
اې قرا تونلر پريسى، كچه لرنينگ بېگمى
قيسى توشدن بولمه گن گرچكىنى چالگن سن ينه؟
 * * *

اينجه تويغو كوكلمينده باي چېچك سن دېب، بيراق
سۇن بهاريم قيتيب و كۇنگلیمنى ايلغار ايله مه
 فرشته نينگ بيزگه بيبارگن شعرلرى، عموماً آگنده سېوگى و سېوگيگه باغليق
 تورلى كېچينمه لرگه بغيشلنگن. البته شعرلرينگ بهاسى بيرينچيدن تصويرلر
 ينگيلىگى، تىل بايلىگى، خيال ابركينيلىگى و عاطفه يا گؤزهل تويغولر اولچاوى
 بيلن اولچله دى، اما اگر اېسلب اۈتگن عنصرلر، مضمون و موضوعلر خيلمه
 خيل ليگى، اينيقسه اېزگوليك و يخشيليك ترغيبى بيلن قۇشيلسه، يعنى گؤزهل
 شكل و قالبگه انسان نينگ كمال و اېزگوليككە چارلاوچى غايه لر هم يانمه -
 يان تورسه، شعر و شاعر كمالگه يېته دى. هر شاعر، اۈز زمانه سينيگ تىلى،

فرشته ضيايى بېگم:

فرشته ضيايى بېگم، جمال الدين ضيايى نينگ قىزى، قاضى ضياءالدين ضيا و
 عبدالحكيم سرپلى لرنينگ نبيره سى 1357 يىلى مزارشريفده توغىلدى.
 مکتبى اۈشه شهرده 1375ده بيتيريب، 1376 يىلى بلخ طب فاكولته سىگه
 اۈقىشگه كيردى. 1377 يىلى مزارشريف شهرى طالبلر قۇليگه توشدى و
 فرشته عايله سى بيلن مهاجر بۇلدى. او، بيتى بيلدن بېرى سويدن اولكه سیده
 يشه ماقده.

فرشته 1369 يىلدىن باشلېب، شعر يازه باشله دى. اۈزى نينگ ايتگنچېه شعرلرى
 افغانستان و چېگره دن تشقري مطبوعاتده چاپ بۇلسه - ده، بير تۈپلم شكلیده
 چاپ اېتيلمە گن. اونينگ شعرلرى، اساساً فارس تىليده، اما اۈزبېك تىليده هم
 شعر يازيب توره دى.

فرشته، از مدت اۈزبېكستانده و بير - نچېه يىل توركيه ده يشه گنى باعث،
 اۈزبېك و تورك شعريتى نينگ ينگى اقيميگه قۇشيليب، تازه هواسيدن نفس
 آلدى، اينيقسه تىل نينگ يومشاقليگى، تصويرلرينگ رنگمه - رنگليگى و
 اينيقسه عيال قليبده گى تويغولرنى عياللرچېه بيان اېتيش اسلوبىنى اۈرگندى. انه
 شو كېچكىنه و از مدتلى تجربه نينگ اۈزى، استعدادلى شاعرگه ينگى دېره زه -
 لرنى اچيب بېريشگه يېتلى اېدى. فرشته نينگ شعرلريده، اۈزبېكستان، اينيقسه

تيلماجى، يىخشى و يمانىنى تصويرلاوچىسى بۇلىشى كېرەك. شوندىە بۇلمسە، بوگونكى شعر و اۋنگن زمانلر شعرى نىنگ فرقى يۇقالىب كېتىشى ممكن. فرشته نىنگ شعرلر يده آق، برماق، همدە عروض وزنلرى بىردېك اۋرىن آلگن بۇلسە - دە، بىراق عروض وزنلرى اوستونلىگى همان سېزىلىپ تورەدى، اما ايتىش كېرەك كە، قالب اېسكى بۇلگندە هم، اۋى - خياللر ينگىلىگى، قالب نىنگ اېسكى ليگىنى سېزىلمەيدىگن قىلەدى. مېنىمچە، اگر فرشته بېگم كۇپراق برماق وزننگە اۋتىب، شعرلر يازسە، شعرلرى ينە - دە سىلىقراق، تىنىقراق و ياقىملىراق بۇلىشى ممكن.

فرشته بېگم نىنگ شعرلرى آرسىدە «قوياش» عنوانلى بىر شعرى، آق شعرگە اۋخشب، قافىه سىز، وزنسىز باشلنگن، اما ايكىنچى بند يا پرچەدن باشلب، تۇرتلىك شكلىگە اۋتىب، ايكىنچى و تۇرتىنچى مصرعلرگە قافىه كېلتىرىلگن. دىلىنى بىلالمەدېم، اما اگر فرشته بېگم بو شعر اوستىگە ينە ايشلب، اونگە بىر معين قالب بېرسە، گۇزەل راق و ياقىملى راق بۇلىشى انىق.

فرشته نىنگ بعضى بىر مصرعلر يده هم وزن كمچىلىگى سېزىلىپ تورەدى، اما بو كمچىلىك عام اېمس و آزگىنە توجه بىلن اونى برطرف اېتىش ممكن:

كۇنگلىنگدە بېلى بۇلگەى،

سۇزدە سۇراقلر تاپىب،

ساچلرىنگى كېسگىنىنگدە كېسگن اېدىنگ تويغونى

بىر ايسىق باقىشنى باشىمگە ينە قار ايلەمە

مېن، بو استعدادلى شاعرگە آنە تىلىگە كۇپراق بها بېرىشى و تىلىنى افغانستان اۋزېك تىلىگە ينە - دە كۇپراق يقىنلشتىرشىنى توصىه اېتىب، اونگە پارلاق كېلەجك و ادبى ايشلرگە يوتوقلر اىستب قالمەن.

قوياش

قىستىرىب توتگن قوياشىنگ

سۇنمە سىن، سۇندىرمە سىن

آچ قۇلىنگىنى،

بىر ايسىقلىك يېتمەگن، بىر ياخىتلىك

آچ قۇلىنگىنى، كتەراق آچ!

كۇكرەگىنگ دنيا بۇلور

سېنگە بۇلگن بىر تە سۇز

مىنگلرگچە معنا بۇلور

تا كە سېن بارسن يورەكده،

كىم دېگن، مېن يگە من؟

يىقەگن من كېلىشىنگىنى،

ايتمە سنگ هم، قىتە من

كىم دېگن هر بىر قرانغو؟

كىم دېگن دنيا رسن؟

كۇزلرىمنى باغله گندە،

سېن قوياش دېك يانەسن

سېوگىمنى سېزەسن،

تويغولرىم يالغان اېمس

كۇنگلىنگدە بېلى بۇلگەى،

سېوگى مى بو، يا هوس؟

سېنگە سۇزوم، سېنگە سېزگېم،

سېنگە سېوگىم يېتمەسە

اىستەگىن جانىمنى، جانىم!

قىسقه عمرىم يېتمەسە

سېوگىلىم

سېوگىگە محتاج اېتىپ، سېس سىزچە قالگن، سېوگىلىم
 بىلمەدن سېزگن لرىمنى اۋتگە سالگن، سېوگىلىم
 مېن اوچردىم كۆك تمان، مېنگە قنات نامرد اېدى
 تلىنردىم قۇرقمەدن، اما حىيات نامرد اېدى
 قارەنى اياق دېگندە كېچە، كوندوز بۇلمەدى
 كۆككە قۇل سالگندە ھم اۋتەمە يولدوز بۇلمەدى
 بارلىگىم ھم، يۇقلىگىم ھم اۋرتەلىكە، مېن بو من
 اۋلچەسنگ سېوگىمنى جانىم، قىمتى دىر بىر تومن
 سېوگىدن قۇرقىپ يىرىم يۇللردە تالگن سېوگىلىم
 كۈنگىلىنى كۆكسىگە باغلىب، كۈنگل اگن سېوگىلىم

قرا تونلر

برچە گە ياغدو بېرىپ، تونلردە قالگن سن يىنە
 ايتمەدىم مى، استە كېت؟ يۇللردە تالگن سن يىنە
 يىنگىلىكنى، تازەلىكنى اىستەلمەيدى بو حىيات
 اېتگىنگدە بونچە گلنى كىمگە اگن سن يىنە؟
 ساچلرىنگى كېسگىنىنگدە كېسگن اېدىنگ تويغونى
 نېگە دىر باشىنگگە بىر رۇمالنى سالگن سن يىنە
 اې قرا تونلر پرىسى، كېچە لرىنىگ بېگىمى
 قىسى توشدن بۇلمەگن گرچكىنى چالگن سن يىنە؟

اېركىن قوش

ايتمەگن سۇزلرنى كۈزىنگ بىرلە اظھار ايلەمە
 كوتمەگىن، سېوگى بېرالمەيمىن، مېنى يار ايلەمە
 اينچە تويغو كۆكلىمىندە باي چېچك سن دېپ، بىراق
 سۇن بھارىم قىتىپ و كۈنگىلىمنى ايلغار ايلەمە
 كۈرمەسنگ ھم بېلى دىر، كۈزىم قرا، ساچىم قرا
 بىر ايسىق باقىشنى باشىمگە يىنە قار ايلەمە
 ايتىلىپ اوچماغ اوچون اېركىن يىشرم سېن كىي
 بو جھاننى بىر قفسدېك مېنگە ھم تار ايلەمە

كېرەك

كېرىگىمدىن قاش گچە مىنگ بىر خيال قورسنگ كېرەك
 سېن خياللر اولكەسىدە ايلەنىپ يورسنگ كېرەك
 قاشلرىم نىنگ اۋرتە سىدە آى باتر، چىققەى قوياش
 تانگ اتر آستانە دە ياتمەى كوتىپ تورسنگ كېرەك
 ھر باقىشدىن سۇز چىقارىپ، ھر قرەشگە ايتىلىپ
 سۇزدە سۇراقلر تاپىپ، ھر كىمسەدن سۇرسنگ كېرەك
 بېرگە توشگنلرنى باسىپ، اېزە سن، تاتسىز قالور
 يالەدەگى المەلرنى تاش بىلن اورسنگ كېرەك

بوزيلگن اوى

كرم ايلب دليم نى شاد قىلگىل
 تىم نى رنجدن آزاد قىلگىل
 گۈزەللىك باغىگە كېلگىل عزىم
 جمالينگدن دى دلشاد قىلگىل
 كۈزوم نىنگ نورى دورسېن اې نكارىم
 باقىب قىغو سۈزىن برباد قىلگىل
 دليم ويرانه بۇلدى درد و غمدن
 بوزولگن اوينى سېن اباد قىلگىل
 جدا بۇلدى ضيايى شىقتىنگدن
 كېلىب بىر لحظه بىزنى ياد قىلگىل

سېنگە

قۇرقە من، كېتمە اوزاق،
 بېگانە قىلگەيسن مېنى
 كۈپ يقىن كېلمە، يقىن،
 دېوانە قىلگەيسن مېنى

كۈزلىرىنگ اۋزىنگىكى،
 باقىشلىرىنگى مېنگە بېر
 يىغلە تىب سېوسىنگ اگر،
 كۈز ياشلىرىمنى مىلى، تېر

سۇراق

بىرتە سۇزنى لېلىرىنگدن اېشىتىش مونچە قىين
 كۈزلىرىنگگە باقىب و سۇز انگلە تىش مونچە قىين
 سېوگىمنى سېزەسن مى؟ سېوھەسن مى؟ جان گىنەم
 تويغو بارمى اۋزى سېندە؟ يا سېزىش مونچە قىين؟

رۇيا

بىر گۈزەل رۇيا بۇلىب،
 كىيىرىكلىرىمدىن قاچمە گىن
 سېن اېچىمدە منگو سن،
 گرچە فقط
 بىر تويغوسن
 باغلىنىپ قالماق اوچون
 بو رىشتەلرنى اچمە گىن

سېن و مېن

ايكى تېنگىرى، ايكى كۈككە
 كوچ چىدە االمس
 سېن و مېن
 ايكى خط مىز، ايكى يۇلدە
 دوچ كېلە االمس
 سېن و مېن
 ايرىلىككە بار بۇلرمىز
 ايرىلىككە
 اېزگومىز
 بشقە دنياىرگە منسوب
 بىز بۇلە االمس
 سېن و مېن

ملا خیرالنساء سرپلی

شریف بای قیزی خیرالنساء ہجری شمسی 1284 ییلی سرپل شہریدہ توغیلدی. او، خصوصی تعلیم ارقہلی بیلیم اؤرگندی. اونینگ زمانیدہ، عرف-عادت و عنعنہ لرگہ کؤرہ، قیزلرنینگ رسمی مکتبگہ باریشلری قیین ابدی، شونینگ اوچون علم و اینیقسه دینی علملرگہ قیزیقنن عایله لر فقط گینہ انہ شو عنعنوی مکتب خانہ لرگہ قیزلرینی درس اؤقیشگہ بیبارر ابدیلر، خلاص.

ملا خیرالنساء قیزلرگہ تعلیم بېرماقنی اؤز اسلامی و اجتماعی بورچی دېب حسابلہدی و بو نیتنی عملگہ آشیریش اوچون غیررسمی و عنعنوی مکتب آچیب، اوشبو مقدس وظیفہ طفیلی یوزلب قیزلرگہ اؤقیش و یازیشنی اؤرگندی و "ملا خیرالنساء" آتیگہ تانیلیب، نیک شہرتگہ اېریشدی.

ملا خیرالنساء شعرگہ ہم قیزیقیب، قربان و رمضان ہییتلری، نوروز و تورلی مناسبت لرگہ اتب مضمونلی شعرل یازردی و یازگن شعرلرینی اؤقووچیلرگہ ہدیہ اېتردی. افسوس کہ بو شعرلرنینگ کتتہ قسمی یؤقالگن.

او، ہجری 1357 ییلی، سرطان آبی نینگ 22 سیدہ 74 یاشیدہ عالمدن اؤتدی.

دؤستلرنی شاد قیل

بیزگہ خوشلیک کېلدی یارب برچہ نی سېن شاد قیل
ینگى جمہوری دموکراتیک بیلن ارشاد قیل
خلقیمیز یورتنی یاروتتی سېن انی
رزق - رۇزبیسین کؤپہیتیر، خلقنی آباد قیل
کېچہ - کوندوز ہمہمیز مونداق دعالر ایلہدیک
اولکە دن شیطان صفتلرنی بوتون برباد قیل
اېلیمیز پیروز بۇلسین یا الہی تا ابد
دشمنینی کؤر ایلب، دؤستلرنی شاد قیل

شکر ایلنگ ای ییگیتلر مثل رستم بۇلدینگیز
قہرماندېک ایشلر ایلب دین اوچون باش بېردینگیز
ای وطنداشلر وطنگہ یخشی خدمت قیلدینگیز
شېر غراندېک بۇلیب دشمن نی یخشی اوردینگیز
یا الہی اول ییگیتلرنی ہمیشہ شاد قیل
عمرینی ایلب اوزون، دشمنلرین برباد قیل

آنه بيلن وطنيم

آنه بيلن وطنيم، يشنب يورينگ دايمما	ايكيسى جان و تنييم آنه جانيم، وطنيم
باغ و بوستان چمنيم گلزار ايتەى هر زمان	بو گلستان وطنيم وطنيم، جان وطنيم
چشمه سارينگ قیده بار لاله زارينگ مشکبار	آسمانينگ دور بيغار وطنيم، جان وطنيم
سېنگە ايشلب يوره ميز يخشى كوننى كۇره ميز	سپر بۇليب توره ميز وطنيم، جان وطنيم

وطن

اي وطن اي وطن،
هر كيشى سېنى ياد قيلور
افتخار ايلب اوزىنى شاد قيلور
سېنينگ يخشى آب و هوانگ قیده بار؟
ايشچيلر زحمت ايتيب آباد قيلور

سايره يعقوب زاده

محمد يعقوب قىزى سايره يعقوب زاده 1341 نچى يىلى سرپل شهريده توغىلدى. اۇقىشنى خديجه جوزجانى لىسه سیده بيتىردى. كېين بلخ ولايتى اۇقیتووچى تربيەلش عالی موسسه سىنى توگه تيب، اۇقووتوچى صفتیده ايشگه كىردى. او، 1355 نچى يىلدىن باشلب، شعر و ادبياتگه قىزىقدى و شعرلرینی بلخ ولايتى نینگ تورلى جريده لريده چاپ ايتدى. اونینگ درى شعرلرى تۇپلمى 1386 نچى يىلى «قفس نگاه من» عنوانى بيلن كابلده چاپ ايتيلگن.

نوبهار ايامى

نوبهار ايامى كېلدى، داغ كلفت قالمەدى
 لالە زار اۋلدى چمن، دللرە حسرت قالمەدى
 اې كۈنگول خوشلىك قىلىپ تورگىل، ينة تىنچلىك دېبان
 اۋتدى قىش فصلى، قووان اېمدى، كدورت قالمەدى
 بو وطن گلزارىدە دايم بهاران يشنەسىن
 كېچدى قىغو و الملىر، رنج و محنت قالمەدى
 نى نواسىدن اېشتىگىل اوشبو دم قوتلوق خبر
 تىنچلىك فصلى كېلىپ، يولرگە فرحت قالمەدى
 گل كۈزىن اويقودن آچدى ناز و استغنا بىلن
 اوشبو حالتنى كۈرىپ، بىلىگە طاقت قالمەدى
 باشلەدى دھقان ايشىگە باغله بان همت بىلن
 اۋتدى قىش قىغوسى باشدن، اېمدى كلفت قالمەدى

قربان اېتمەسم بۇلمس

جهان اھلىگا ھستىمىنى نمايان اېتمەسم بۇلمس
 چېكىپ محنت ديارىمنى چراغان اېتمەسم بۇلمس
 قرا تونلر كېچىپ باشدىن بۇلىپ دور آنە تىل رسمى
 سېويب آنە تىلىم ايجاد برھان اېتمەسم بۇلمس
 بۇلىپ برچە خلاق تىنچ اېندى بو گۈزەل يورتدە
 عدالت قانونى يوزلاندى شكران اېتمەسم بۇلمس
 قنات قاقىب گېزەى اېركىن فضا كېلدى ديارىمگە
 كۈنگوللر شاد اېتىپ ايىنە بندان اېتمەسم بۇلمس
 ينة قربان ھىيتى بىزلرە نې خوش فرحزا دېر
 بۇلىپ امكان مىسر سېنگا دوران اېتمەسم بۇلمس
 جھانندە فخرىم و شانىم اېرورسن اې گۈزەل يورتىم
 شو باعثدن يۇلىنگدە جاننى قربان اېتمەسم بۇلمس

نېبە مصطفى زادە

الحاج مصطفى قل قىزى نېبە مصطفى زادە 1355 نچى يىلى شېرغان شېھرىدە توغىلگن. مکتب نى خدیجە جوزجانى لیسە سیدە و یوقارى تعلیماتنى جوزجان پوهنتونیدە بیتیرگن.

نېبە 1349 نچى ییلدن باشلېب اۋزبېك و درى تیللردە شعر یازەدى. او، اۋقووتوچیلیکدن تشقرى، «گلستان سواد» جریدە سى باش محررى، آیینه تلویزیونى نینگ اۋزبېكچە نطاقى و پرودیوسرى دېر. اونینگ شعرلرى گلستان سواد و جوزجان ولايتیدە ترقلە یاتگن جریدە لردە چاپ بۇلىپ كېلماقده.

لیلا زارع

محمد صالح زارع قیزی لیلا، هجری 1348 ییلی میمنه ده توغیلدی. اۇقیشنى ستاره لیسە سى و فاریاب عالی تحصیلات مؤسسە سیده توگتدی. او، اۇقتووچیلیک وظیفه سى بیلن بیرگه شعرگه قیزیقه دی و 1368 نچی ییلدن باشلپ شعر یازەدی.

یاروغ یوز

کۈزینگدېک کۈزلر ایچره کم توشوبدور
 قاشینگدین ینگى آى گه غم توشوبدور
 سېنىگ کۈزینگ کۈرىب، حسرت چېکیان
 غنیملر اویيگه ماتم توشوبدور
 تیشینگنى کولگوده اۋیلردى هر کیم
 که غنچه اوستیگه شېنم توشوبدور
 یوزینگ یاروغ، ساچینگ کېچه، کۈرردە
 یاروغ بیرلە قرا همدم توشوبدور
 اۋگېرسنگ کېچه-کوندوز، یوز و ساچینگ
 عجاب نرسەلر باهم توشوبدور
 قدینگ سرو و صنوبر، تیشلرینگ در
 صنوبرلر بۇلیب، برهم توشوبدور
 کۈزینگ یاشى تۈکیلسە، لیلی ایتر:
 عجب اینجو چراققه ضم توشوبدور

سحرلی بلبل

بیر یوزینده بیر گل و هم بیر گلستان نادیم
 کۆکلم اوزره نور ساجیلدی، بۆلدی بۇستان نادیم
 حور کبی کۆک آسمانده کچه و کوندوز یاروق
 کچه و کوندوز یاروق دیر نورستان نادیم
 سېن تیریکلیک فخری دورسن ای گلستان سحر
 باغ ایچیده بلبل گۇیا، زر افشان نادیم
 سېن ابرورسن شاه و سلطان سۆزنینگ اقلیمیده
 هر کلامینگ اینجو و لعل بدخشان نادیم
 قنچه لر محنت چکيب سۆز بابیده دېوان یازیب
 سېنگه دور دایم مسخر ملک حسان نادیم
 بۆلمه گهی هرگز خزان دایم بهار دانشینگ
 بسکه دورسن علم بابیده سخندان نادیم
 زارع اول سۆز پادشاهی نینگ مقامی دور بویوک
 معرفت باغیده دور دایم غزلخوان نادیم

قلم وصفی

ایچدی قسم سېنگه بیلدیک پاک یزدانیم، قلم
 قوتلوق آتینگ اۆلدی قیته درج قرانیم، قلم
 کۆز قراچینی ابرورسن، نسل آدم باشلیغی
 هم صدف دېک بیزلره دورسن، درافشانیم، قلم
 دل بیانین شرح اېترده همدم عالم بۆلیب
 غم یوکیدن قاره یوتگن لعل و مرجانیم قلم
 سېن بیلن یخشی - یماننی تانیب الگمن بوگون
 خوش کونیمده یخشی سۆزلب شاد - شادانیم قلم
 کیم که قدرینگنی توشونسه عالم ایچره دور بویوک
 بۆلمه گهی سېن سیز مقدر تخت سلطانیم قلم
 آته - بابام حکمتیدن کویله گیل سېن هر زمان
 آشکارا ایله گن دور، دور دستانیم قلم
 یا الهیم آزدیریب قۆیمه قلمنی یۆلیدن
 چون قلمسیز تانیمس من لطف سبھانیم، قلم

عیالرگہ

سېن اې سینگلیم، آنه جانیم، یۇلداشیم
 ایشانمه که هیچ سن و یا بیجان سن
 سېن کبره کلى انسان سن
 توزه تووچی مکمل بیر جهان سن
 سېن بویوک انسان سن
 جانلرده جان سن
 اگر سېن بۇلمه سنگ،
 بۇلمس انسان هم
 اگر سېن بۇلمه سنگ،
 بۇلمس جهان هم

بوگون نجات کونینگ دور
 بوگون حیات کونینگ دور
 ایشانمه که هیچ سن و یا بیجان سن
 سېن اې سینگلیم
 خرافات زنجیرین پرچەلب تشله
 ینه تاریخیمیزده حیاتینگنی
 بشقه بیر کوچ بیلن بشقه دن باشله
 سېن چقنب آچیل دایما جهانده
 یشه گیل دایما صلح و امانده

سېن اې سینگلیم، آنه جانیم، یۇلداشیم
 ایشانمه که هیچ سن و یا بیجان سن
 سېن کبره کلى انسان سن
 توزه تووچی مکمل بیر جهان سن

حمیرا محزون قاضی زاده

الحاج مولوی عبیدالله قیزی حمیرا 1343نچی ییل سرپل شہریدہ توغیلدی. اۇقیشنی خدیجہ جوزجانی لیسہ سی و عالی تحصیلینی 1386 ییلی جوزجان اۇقیتووچی تربیہلش مؤسسہ سیدہ توگندی و اۇقوتووچی بۇلیب، ایشگہ کیردی. او 1358 نچی ییلدن باشلپ شعر یازماقدہ.

اۇقتووچىم

اې مېنىڭ يايىق كۈزۈم آچىڭن عزیز اۇقووتوچىم
 اې قرانغو يۈلگە نور ساچىڭن عزیز اۇقووتوچىم
 يورت اولادى اوچون بىر لحظه راحت كۈرمەڭن
 شربت زحمتلرین تاتىڭن عزیز اۇقووتوچىم
 اۇقوويچىلر يۇلىنى يارقىن اېتەى دەپ هر زمان
 اۇزنى دايم شمعدېك ياققن عزیز اۇقووتوچىم
 سىز كىتاب قۇلمىگە بېرىپ، اۇزبېگىمنى تانىتىپ
 حق تعالى يۇلىگە سالگن عزیز اۇقووتوچىم
 رحمت حق سىزگە بۇلىسىن، اې قوياش معرفت
 فخر سىزدن بو جھان تاپىڭن، عزیز اۇقووتوچىم
 چىن يوره كدن قاضى زاده دايم ياد ايله بان
 نور عرفان هرتمان ساچىڭن، عزیز اۇقووتوچىم

اولكەم

اولكە داشلر، بىرلىشىپ بو اولكە نى آباد اېتىڭ
 هر غنىم ياونىڭ قۇلىدن يورتىڭىز آزاد اېتىڭ
 علم و دانش اۋرگنىپ مکتب سارى باسىپ قدم
 سىز بىلىم سىزلىك اويىنىڭ برچەسىن برباد اېتىڭ
 هم حديث مصطفى نىڭ يۇلىدن باسىڭ قدم
 رحمت حقنى تىلب، هم تنگرىڭىزنى ياد اېتىڭ
 هم صفا و صلح بىرلن بىر - بىرىز قدرىن بىلىپ
 قىغو و غمدن يوره كنى دايم آزاد اېتىڭ
 بۇلدى ويران اولكەمىز، هم بۇلدى حيران اولكە داش
 سىز معارف اويەسىنى قىتە دن بنىاد اېتىڭ
 تاجىك و پشتون و اۋزبېك، هم هزاره، تركمىم
 بىر - بىرىزگە قۇل بېرىيان اولكەنى آباد اېتىڭ
 محزون بىچاره كۈز يومسه بو فانى دهردن
 بىر درود يۇلىگە ايتىپ، روحىنى دلشاد اېتىڭ

وطن

اې مېنىڭ هم جان و جانانىم وطن
 گلشن و هم باغ و بۇستانىم وطن
 قىسى تىل بىرلە قىلەى وصفىڭ ادا
 سېوگلى رشك گلستانىم وطن
 شھرتىڭ عالم ارا تاپىڭن كمال
 آنە يورتىم، اېسكى تورانىم وطن
 بابا يورتىم، مسكنىم، هم گلشنىم
 عز و شانىم، فخر دورانىم وطن
 كۈزلرىمدە تاغ و تاشىڭ، توپراغىڭ
 توتيا دير، گوهر افشانىم وطن
 قوت جانىم اېرور آتىڭ، مېنىڭ
 اې خراسان، افغانستانىم وطن
 آلتىن و كوموش و زمرد مخزنى
 پنجشېر و هم شېرغانىم وطن
 كۈككە يېتىڭ تاغ و تاشىڭ كۈكلمى
 درد بېدرمانگە درمانىم وطن
 لاجورد و لعل كانى قوينىدە
 افتخارلى اول بدخشانىم وطن
 نكتە دان شاعر، ادبىلر سېلەڭن
 بو فخرلى جوزجانانىم وطن
 قىسى بىر كان و كمالىڭ مقلەسم
 نفت و گاز و معدن و كانىم وطن
 قاضى زاده التجا ايلر مدام
 باش كۇتار، سېن افغانستانىم وطن

انتظاریم کبلیدیلر!

گل آچیب سنبل ساچیپ، ینگى بهاریم کبلیدیلر
 قیزگلی ینگلیخ، قیزیل یوزلی نگاریم کبلیدیلر
 نگهتی عالمی توتگن مشکباریم کبلیدیلر
 فصل گل فیضی بیلن خوش رۇزگاریم کبلیدیلر
 یاسمن گللی اہتاکى، سبزه زاریم کبلیدیلر

یوز تومن جلوہ قیلور بۇستان ارا گلغنچه لر
 سرخجل بۇلدى انى کۇرگندہ یاش کبلینچه لر
 تانگ شمالی سیلکیتیب ایلر نوازش خیمچه لر
 سای و قیرلردہ قوریب، میلہ یوریب دور نپچه لر
 فیضیدن طرفہ فضای خوشگواریم کبلیدیلر

مژدہ وصلت بھرینگ بلبل گہ ای گلبادہ لر
 یشنہ گن گلشنده نرگس کۇزیدن شیباده لر
 اہگیلیب ہریان یوررلر سرو قد آزادہ لر
 حکمت پروردگار وصفیدہ عاجز بندہ لر
 کۇز توتیب اہردیم یۇلیگہ انتظاریم کبلیدیلر

نسیمہ صولت

ولی محمد قیزی نسیمہ 1354 ییلی فاریاب ولایتی پشتونکوت اولوسوال لیگیدہ
 توغیلگن، باشلنغیچ، اۇرتہ و لیسہ دورہ لرینی بیتیرگندن سۇنگ، فاریاب
 پیداکوژی انسیتوتیدہ اۇقیشگہ کیرگن و 1375 ییلی بیتیریب، اۇشہ مؤسسہ دە
 رسمی ایشگہ کیرگن.
 نسیمہ صولت 1372 ییلدن بھری شعر یازیب کبلماقدہ.

معصومه سېوینچ قاضی زاده

ولی محمد قیزی معصومه 1351 نچی بیل فاریاب ولایتی، پشتونکوت اولوسوال لیگیده توغیلدی. او مکتب دوری نی بیتیرگندن سؤنگ، عالی تحصیلاتنی فاریاب پیداگوژی انستیتوتیده 1379 بیلی توگندی. سؤوینچ نینگ شعرى استعدادى اؤشه محصللیک دوریدن باشلنگن.

کېسکیر قیلیچ

قوتلوغ اولسین ای اولوغ ملت بو شان و شوکتینگ
 کینگ جهانگه ینگره گن آزاده لیکده شهرتینگ
 اوشبو کونلرده ینه باتور لیگینگ افسانه سی
 دهر ارا غوغا سالیب دور، جان فدای غیرتینگ
 کپکسه تاریخ نینگ بؤییدن برده لیک ایتمه ی قبول
 اسره دینگ ابرکین لیگینگ مېن صدقه اول همتینگ
 ظلم و ظالم تۇغریسیده قرشی تور دینگ دایما
 بابامیز صاحبقران تېمورگه اؤخسر خصلتینگ
 کپسکیر عزمینگ دور غنیملر بغریگه اؤتکیر قلیچ
 همده مستحکم توتیب منگو یشر بو قدرتینگ
 سېنگه اېمدی اؤزگه لر حاکم بۇلالمس قیته دن
 اوشبو سؤزیمگه گواه دیر هم بو ینگى نهضتینگ
 قهرمانلر قانی حقى دور بو ملی جنبشینگ
 هیلپیره ب تورگن اونینگ بیراغى ابرمیش صولتینگ

شجاعت كانى

اي بهادر ملتيم مېن غيبرتينگدين اۋرگيلەي
 تورک و اۋزبېک ات کۋترگن شھرتينگدن اۋرگيلەي
 دھر ارا اۋزلوک ليگينگنى قيتەدن اېتدينگ عيان
 ظلم زنجيرينى اوزگن، ھمتينگدين اۋرگيلەي
 چين يورەکن ايلە بان خدمت وطنگە سېن مدام
 تينمەيىن بير لحظە چېککن محنتينگدين اۋرگيلەي
 سېن شجاعت بابيدە بير گوھر دُر دانە سن
 تېترەتېب ياولرنى ھردم ھييتينگدين اۋرگيلەي
 ات کۋتردى كېنگ جھاندە اول شجاعت كانى دېب
 شاھ تېمور ينگليخ جھاندە صولتینگدين اۋرگيلەي
 بابا و اجداديميزنى روحينى شاد ايلەدينگ
 منگو اېرکينليک بغيشلب الفتينگدين اۋرگيلەي
 قيتەدن کۋزلرگە نور بېردينگ، يورەکلرگە سېوينچ
 آنە يور تيمگە يرەشگن حشمتينگدين اۋرگيلەي

حيات سېوينچى

سېنينگ سېوگن كيشيگە يۇقدور ارمان
 شو باعثدن اېرور كۈنگيل پريشان
 كۈزيم نينگ نوري اېردينگ اي منور
 نېچوك قيلدينگ كۈنگولنى زار و نالان
 يۈلينگدە قنچە باقديم كېلمەدينگ سېن
 نېگە بغريمگە اوردينگ قيتە پيكان
 اگر بيلسم اېديم كيم بېوفاسن
 كە ھرگز قيلمس اېرديم عھد و پيمان
 جھان لذتليدين كېچتى كۈنگول
 كە سېن سيز قالماگەي دور آرزو - ارمان
 مېنينگ دردېم دواسى اېمدى بۇلمس
 طبيبلرگە دېنينگ بس دارى - درمان
 سېوينچيم، ھم اميديم، افتخاريم
 سېنينگ يۈلينگدە قيلمس جاننى قربان